

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е У С А П. В О Ј В О Д И Н И

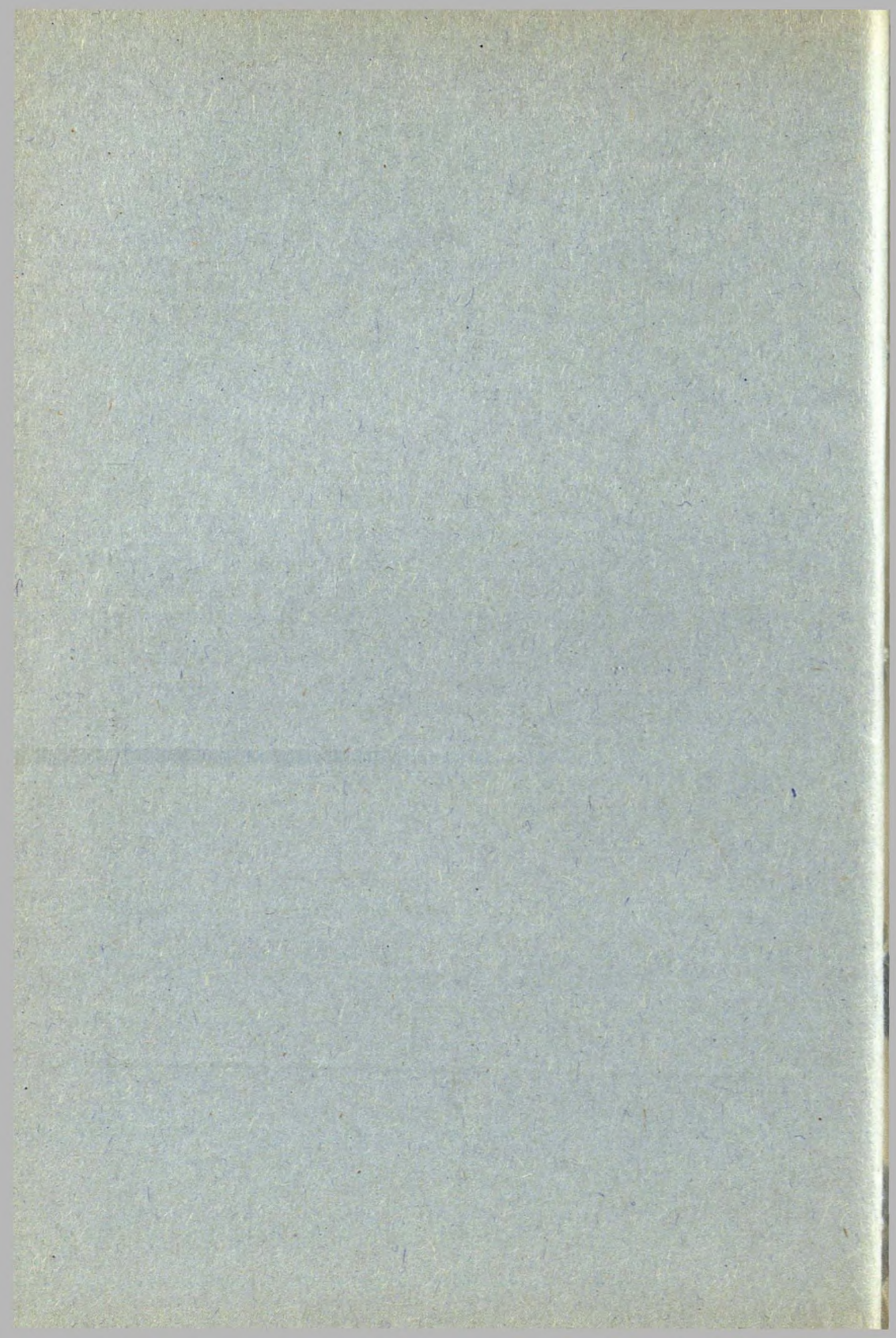
Година XX

Нови Сад, април, 1971.

Број 4

САДРЖАЈ

- Др. Михајло М. Аћимовић:** Постоји ли социјалистички криминалитет;
- Др. Михајло Митић:** О неким аспектима материнства код нас и у свету;
- Младен Косовац:** Из праксе у области експропријације;
- Илија Тодоровић:** О наградама адвоката у кривичном поступку;
- Међ. унија адвоката:** Независност адвоката — Гаранција човекових права у свету;
- Милорад Ботић:** XXIV Конгрес МУА;
Некролог;
Из судске праксе;
Службена саопштења.

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XX

Нови Сад, април, 1971.

Број 4

ПОСТОЈИ ЛИ СОЦИЈАЛИСТИЧКИ ПРИВРЕДНИ КРИМИНАЛИТЕТ

Многи криминолози, међу којима су били и тако славни као Фери и Диркем, запазили су да свако друштво има своје форме криминалитета,¹ а то понекад може запазити чак и мање верзиран посматрач. Зато ако кажемо да криминалитет, укључујући привредни криминалитет, постоји у социјализму, ми ћемо само поновити нешто што је већ познато. Али социјалистичко друштво, које од стране писаца криминолога није проучавано онолико колико друштва која су му претходила, треба да буде друштво у коме ће се отклонити експлоатација и успоставити склад између личних и друштвених интереса. Стога, мада знамо да има криминалитета и у социјализму и мада се он и ту испољава у одређеним формама, треба испитати да ли у социјализму постоје такве форме криминалитета које би биле својствене томе друштвено-економском систему?

Привредни криминалитет представља такву врсту ове појаве код које је подесно да се укратко размотри да ли постоји криминалитет својствен социјализму. Он је подесан зато што је у вези са привредом и привредним системом, дакле са оним областима живота и друштвених односа где постоје највеће разлике и где такође почињу разлике између социјализма и друштва која су му претходила. Привредни криминалитет одликује се тиме што је управљен у крајњој линији против привредног система и његовог правилног функционисања,² а привредни систем сачињавају: организација привреде, методе управљања привредом и економско-политичке мере којима се регулишу токови и развој привреде.³ Познато је да је најважнија

¹ Др Милан Милутиновић: Криминологија, стр. 100, Просвета, Београд 1969 (480).

² Др Мирослав Борђевић: Систем привредних деликата, стр. 531, ЈРККП бр. 4/1969 (525—540).

³ Др Рикард Штајнер у књизи редактора Ј. Сиротковића и В. Стипетића: Економика Југославије — I део, стр. 151, Информатор, Загреб 1967 (379). — Са више појединости привредни систем се дефинише као „свеукупност производних снага, производних односа, пословних акција, начела и обичаја, економских мјера, дотаквата, средстава и инструмената који повезано делују на одређеном подручју и у одређеном времену,

разлика социјализма према капитализму у томе што се социјализам првенствено заснива на друштвеној, а капитализам првенствено на приватној својини на средствима за производњу. Та два облика својине на средствима за производњу спадају и међу одлике одговарајућих привредних система. Због тога ћемо и ми на примеру привредног криминалитета размотрити да ли постоји криминалитет својствен социјализму, тако да би питање које постављамо могло да гласи: да ли постоји социјалистички привредни криминалитет?

Међутим, према неким схватањима у принципу не постоји никакав криминалитет који би био својствен социјалистичком друштву, те питање о криминалитету карактеристичном за социјализам не треба постављати ни у погледу привредног криминалитета, као ни у погледу других врста криминалне делатности. Тако на пример група аутора познатог совјетског уџбеника „Криминологија”, на челу са А. А. Герцензоном наводи: „Економска основа социјализма, као и њена надградња, не изазивају криминалитет. Из тога тврђења да је криминалитет туђ социјализму по самој његовој природи, совјетска криминологија ствара принципијелно важан закључак, да ће сразмерно порасту материјалног благостања, културног нивоа и свести грађана о криминалитету, који се и сада већ количински смањује, он у крајњем резултату потпуно одумрети”.⁴ Ово мишљење изложио је професор Герцензон и у свом самосталном раду „Увод у совјетску криминологију”, где се поред осталог позива и на познато место из „Државе и револуције” на коме Лењин каже: „Ми знамо да је социјални узрок ексцеса који се састоје у нарушењу правила заједничког живота — експлоатација маса, њихова беда и сиромаштво. Са уклањањем тог главног узрока ексцеси ће неизбежно почети да ,одумиру’. Не знамо како брзо и с каквом постепеношћу, али ми знамо да ће они одумирати”.⁵ Међутим, на истом месту, иако није цитирано, Лењин каже и то да: „Ми нисмо утописти и ниуколико не одричемо могућност и неизбежност ексцеса појединих лица, а исто тако нужност да се гуше такви ексцеси”.⁶

Слично схватање као група аутора „Криминологије” заступа и Н. Ф. Кузњецова, која је криминалитет поделила на две основне групе од којих прву чине опасни политички деликти који су „израз борбе империјалистичког лагера са државама социјалистичке заједнице”, а другу општи криминалитет који се врши услед „одржавања ситнобуржоаских схватања и навика”. Посто-

а помоћу којих се и посредовањем којим се одвија, организира, регулира и усмјерава процес и механизам дане друштвене производње, расподеле, размјене и потрошње материјалних добара и производних услуга” — Др Адолф Драгичевић: Лексикон политичке економије. Други Свезак Н—Ж, стр. 163, Информатор, Загреб 1965, (540).

⁴ Криминологија, стр 11, Јуричкаскаја литература, Москва 1968 (471).

⁵ А. А. Герцензон: Воведје в совјетскују криминологију, стр. 6, Јуричкаскаја литература, Москва 1965 (227).

⁶ В. И. Лењин: Држава и револуција, стр. 82, Култура, Београд 1947 (125).

јање политичког криминалитета „остаће неизбежно до победе социјализма у главним империјалистичким државама”, док криминалитет друге групе „све више губи црте неопходне друштвене појаве; совјетско друштво решава сада задатак наглог смањивања, а затим и његовог потпуног искорењивања”.⁷

Мишљењима цитираних совјетских криминолога блиска су и мишљења криминолога Демократске Републике Немачке, од којих Јон Лекшас кроз полемику баш са троје југословенских криминолога пише у књизи „Социјалистичка криминологија” да се сада, када је реч о социјализму, „не ради о пројекту једног утопијског друштва, у коме се чак ни појединачни експеси не могу замислити, него се ради о стварању таквог друштвеног поретка који ће искључити криминалитет као масовну појаву, а криминалитет је стварно криминалитет само ако је масовна појава”.⁸ Југословенски криминолози Бавцон, Скаберне и Водопиев одговорили су професору Лекшасу на страницама југословенских часописа.⁹ Они сматрају да немачки професор приказује социјализам као чист систем, а његову перспективу и визије о будућности као стварност. Стога он закључује да је све оно што замућује ту утопистичку идилу „остатак старог” и „деформација”, да криминалитет у животу социјалистичког друштва није друштвено-законита појава, као и да за социјализам вреде само оне друштвене законитости које би биле прихваћене и проглашене од стране државног и политичког руководства социјалистичке државе. Југословенски криминолози пак истичу да појаву криминалитета треба објашњавати кроз анализу постојећег стања, полазећи од постојећих производних односа и других друштвених и животних услова и њиховог утицаја на човекову свест, и имајући у виду да криминалитет мора постојати и у социјализму. Тако су ових троје наших научника испољили тежњу да реално упознају и проуче криминалитет у социјализму а посебно у Југославији.

Придружујући се мишљењу наведених југословенских криминолога пре свега треба да констатујемо да данас у социјалистичким државама криминалитет постоји и укључује облике привредног криминалитета. Тешко можемо да прихватимо став да материјално благостање и пораст културе и свести воде потпуном отклањању ове појаве, када знамо да има и супротних примера и супротних резултата истраживања, а одређени позитиван друштвени развој и напредак може ипак рађати и нове форме криминалитета.¹⁰ Политички криминалитет суштински се

⁷ Н. Ф. Кузњецова: Преступљеније и преступност, стр. 212—213, Издање Московског универзитета 1969 (232).

⁸ Erich Buchloz—Richard Hartmann—John Lekschas: Socialistische Kriminologie, str. 77, Staatsverlag der DDR, Berlin 1966 (236).

⁹ Др Љубо Бавцон—Др Бронислав Скаберне—Др Катја Водопиев: Криминалитет у социјалистичком друштву — Одговор на Лекшасову критику наших ставова, Правни живот бр. 5/1969, стр. 51—57 (као и Ревизија за криминалистичко ин криминологијо бр. 3/1968).

¹⁰ Замислимо на пример саобраћајну несрећу са тешким последицама коју је услед умора изазвао иначе пажљив возач, или разна друга кривична дела против опште сигурности.

разликује од осталог криминалитета те теоријски постоји могућност да се он смањи такорећи до ишчезавања. Али сав остали криминалитет не настаје само услед одржавања „ситнобуржоаских схватања и навика”, него услед низа постојећих или сада непостојећих а могућих будућих узрока, тако да је оптимистички став о његовом ишчезавању могућ само уз потпуно поједностављење етиолошких проблема. Криминалитет може да буде не само масовна него и индивидуална појава. Али и кад би био само масовна појава ипак би се поставило питање доње границе те масовности. Пошто нас код проучавања криминалитета у једном друштвеном систему, више него субјективни, занимају друштвени фактори криминалитета, можемо рећи не само да ће један део субјективних фактора морати да опстане у сваком друштву, него и да је излишна таква апологетика која из социјализма искључује све друштвено негативне појаве, поготово кад извесне друштвено корисне и значајне појаве понекад утичу на пораст таквих друштвено негативних појава каква је и криминалитет (индустријализација, урбанизација, ширење културних потреба, продужење слободног времена, итд.). Због таквих споредних појава неће се поставити питање одустанка од корисног развоја и друштвеног прогреса. Што се тиче цитата из Лењиновог дела, који се односи само на социјалне узроке ексцеса, када се он правилно протумачи и комплетно наведе, види се да је Лењин изнео једно схватање које је прихваћено у знатном делу како марксистичке тако немарксистичке науке, а које се може схватити тако да ће са побољшањем друштвених услова опадати криминалитет и да постоје изгледа да се он сведе на малу појединачну и изузетну меру. Криминолози пак који сматрају да ће криминалитет ишчезнути изгледа да овај идентификују са одговарајућим кривичноправним појмом кривичног дела, иако се он криминолошки посматрано пре може идентификовати са појединим ексцесима него са правним категоријама.

Према томе, за сада се не може сматрати да ће криминалитет у социјализму бити потпуно искорењен. Одбацујући концепцију да у социјализму неће бити криминалитета ми се ипак не слажемо ни са Диркемом који каже да је „криминалитет дакле нужан, он је повезан са основним условима читавог друштвеног живота, али, самим тим је користан јер ови услови, са којима је солидаран, и сами су неопходни за нормалан развој морала и права”.¹¹ Криминалитет је у већини случајева ненормалан и штетан, иако понекад може резултирати из нормалних и корисних појава у друштву. Но нажалост се не можемо надати да ће он ускоро ишчезнути.

Тражећи одговор на питање да ли постоји криминалитет који би био својствен социјалистичком друштву, а то није исто што и малопређашње питање да ли ће криминалитет ишчезнути, ми смо се одлучили да одговор о својственом криминалитету потражимо на примеру привредног криминалитета. Он се распо-

¹¹ Емил Диркем: Правила социолошке методе, стр. 72, Савремена школа, Београд 1963 (128).

знаје по томе што сав има исти групни објекат заштите. Тај заштитни објект је наш привредни систем. Зато ћемо прво настојати да одредимо карактеристике нашег социјалистичког привредног система, пошто смо о самом општем појму привредног система већ говорили, а потом ћемо прећи на наредна питања.

Наш социјалистички привредни систем, као објект заштите код привредног криминалитета одликује се следећим битним карактеристикама: 1. друштвеним власништвом на средствима за производњу, 2. самоуправљањем радника у привреди, 3. планским усмеравањем привреде, 4. робним карактером привреде и 5. расподелом у начелу према раду.¹² Криминални напади на привредни систем наносе непосредније или посредније ударе овим карактеристикама привредног система. Међутим, те карактеристике су у тесној узајамној вези, тако да обично криминалитет погађа више њих једновремено. Уосталом неке од њих зато и имају социјалистички карактер што се налазе у склопу осталих особина. „Друштвеној својини и самоуправним односима одговара друштвено планирање”,¹³ а „социјалистичка робна производња се заснива на друштвеној својини средстава производње и самоуправљању непосредних произвођача”.¹⁴

За ових пет карактеристика нашег привредног система може се рећи да и оне све имају социјалистички карактер, али су за социјалистички привредни систем најкарактеристичнији друштвена својина и самоуправљање, а донекле и расподела према раду. Планско усмеравање привреде и њен робни карактер, као битне карактеристике нашег система, појављују се у разним облицима и у капиталистичким привредним системима. Зато се случајеви криминалне планске недисциплине и осујећивања планирања или случајеви деловања разних „шпекулантско-профитерских елемената” које криминално угрожава социјалистичку робну привреду, ако би били у вези само са планирањем или робном производњом а не и са друштвеном својином и самоуправљањем, не би понекад ни разликовали од аналогних случајева у капитализму.

Слично стоји ствар и са расподелом у начелу према раду односно према резултатима рада. Ово је социјалистички принцип, али са продирањем елемената социјализма у све земље

¹² Др Рикард Штајнер (Економика Југославије I дио, стр. 151) каже о томе: „Битне карактеристике нашег социјалистичког друштвено-економског система јесу: — привредни систем се заснива на друштвеном власништву средстава за производњу; — начин управљања заснива се на самоуправљању произвођача у привреди; — постоји свјесна организација друштвеног процеса репродукције планским усмјеравањем; — робна производња и одређена улога тржишта одржавају садашњи ступањ развика привредних снага; — расподела се у начелу проводи према раду, односно резултатима рада”.

¹³ Др Драгутин Марсенић (састављач и аутор уводне студије): Привредни систем Југославије — Зборник радова, стр. 53, Привредни преглед, Београд 1970 (383).

¹⁴ Др Милан Кораћ: Теоријска анализа друштвено-економских основа југословенског привредног система, стр. 100 (у Марсенићевом зборнику „Привредни систем Југославије”).

света, на овакав начин расподеле донекле се може наилазити и у земљама са друкчијим друштвено-економским системима. Овај начин расподеле, па било да се спроводи доследно или мање доследно, бива нападнут такође сваким привредним деликтом, а нарочито онима који у себе укључују елементе одузимања или присвајања. Привредни криминалитет уноси поремећај у расподелу добара и, када се врши из користољубља или штеточинства, представља директну негацију принципа расподеле према раду.

Из овога што смо рекли види се да су међу пет карактеристика нашег социјалистичког привредног система нарочито друштвена својина и самоуправљање такве карактеристике које, ако су шире заступљене, саме указују да су део социјалистичког привредног система. Остале три нису увек за то довољне, јер свој карактер знатним делом добијају баш када су у вези са другим карактеристикама.

Поводом тога треба да напоменемо да „данас у појединим манифестацијама друштвене организације и друштвених функција не може бити више неког фронталног супротстављања капитализма и социјализма, напосто зато што социјализам проидре кроз све поре сувременог човјечанства”. Сем тога, „постоје данас универзално признате друштвене и људске вриједности (које су уосталом дошле до изражаја и у документима УН о људским правима и многим другим), а које траже кривично-правну заштиту у свим земљама свјетске заједнице, без обзира на њихов друштвено-политички систем. Те вриједности, јер су универзалне, уједно су и социјалистичке”.¹⁵

Нама је за даља објашњења потребно да макар и приближно видимо које би конкретне делатности могле да спадају у привредни криминалитет. Али, овде сада немамо могућности да саставимо листу криминалних делатности чији је заштитни објект наш описани привредни систем, јер би састављање такве листе захтевало посебна веома обимна истраживања а стање ни иначе не би било непроменљиво. Зато ћемо морати, ако желимо да путем увида у тај криминалитет утврдимо да ли је он својствен социјализму, да се послужимо постојећим разграничењем које су други извршили. Ми ћемо, полазећи од тога да је наш привредни систем заштитни објект дела класификованих као привредни криминалитет и тежећи да конкретизујемо наше разматрање о могућности постојања привредног криминалитета карактеристичног за социјализам, прихватити класификацију привредних кривичних дела којом се практично служи наша судска статистика. То одређивање привредно-криминалних делатности неопходно се ослања на Кривични законик и систем кривичних дела који је у њему постављен, али се одређивање не може извршити напосто према кривичним делима, јер понекад исто кривично дело спада а понекад не спада међу привредна кривична дела.

¹⁵ Др Богдан Златарић: Да ли је југословенско кривично право социјалистичко?, стр. 364, ЈРККП бр. 3/1969 (355—369).

Према правосудној статистици у привредни криминалитет спадају три групе кривичних дела. Ту прво спадају кривична дела из главе XIX КЗ против народне привреде. Међу њима има доста дела којима се напада друштвена имовина. Друго, из главе XX кривичних дела против друштвене и приватне имовине судска статистика за привредни криминалитет сматра сва таква дела која су управљена против друштвене имовине (а не и против приватне имовине), што значи да та дела, која се статистички евидентирају, погађају баш овај битни елемент социјалистичког привредног система. Треће, постоји и неколико кривичних дела против службене дужности из главе XXIV КЗ која се статистички евидентирају као привредни криминалитет. Нека од њих могу бити управљена против друштвене имовине. Ми овде због обимности проблема нећемо моћи посебно да се бавимо и привредним преступима, који као и привредна кривична дела спадају међу привредне деликте, иако и међу њима има таквих који макар и посредно проузрокују „теже последице“ по друштвену имовину. Нећемо моћи да се бавимо ни прекршајима од којих би се неки могли назвати привредним. Но то нам није ни неопходно за одговор на питање које смо на почетку поставили.

Прихватајући оно одређивање привредног криминалитета које је извршила судска статистика, ми смо већ код разграничавања запазили да један знатан број тих делатности, али не све, напада баш онај најизразитији социјалистички елемент, друштвену својину. Додуше треба напоменути да се у социјалистичким као ј у капиталистичким државама наилази и на државну својину. Ова етатистичка својина не само што није исто што и друштвена својина, него чак има мишљења да друштвена својина негира државно-колективно власништво.¹⁶ Но са криминолошког и евидентно са кривичноправног становишта, пре је прихватљиво да је и државна својина један облик подруштвене имовине.

Знатно мањи број привредно криминалних делатности погађа самоуправљање као следећу битну карактеристику социјалистичког привредног система. Од кривичних делатности које смо напред обележили као привредни криминалитет, само се злоупотребама службеног положаја или овлашћења (чл. 314 и 314а КЗ) непосредније погађа самоуправљање. Остала кривична дела против овог елемента привредног система не евидентирају се од стране правосудне статистике као привредна кривична дела.¹⁷

¹⁶ Др Драгutin Марсенић: Привредни систем Југославије, стр. 15.

¹⁷ Напади на самоуправљање у целини као систем могу бити поједина кривична дела против народа и државе из главе X КЗ, ширење алармантних вести из чл. 292 КЗ, а разне злоупотребе самоуправљања могу спадавати у главу XIII КЗ кривична дела против слободе и права грађана, где посебно место заузима кривично дело из чл. 160а КЗ — повреда права самоуправљања. — В. Боро Личеноски: „Кривичноправна заштита самоуправних права“ стр. 1 и 2, реферат на Саветовању у Суботици 12—16. X 1970 (25).

Пошто доста дела из области привредног криминалитета, као што смо већ видели, угрожава друштвену својину као битно социјалистичку карактеристику система, морамо се запитати није ли баш то знак да је наш привредни криминалитет као целина својствен социјализму. Одговор не може да буде потврдан, не само зато што ипак многа привредна кривична дела не угрожавају друштвену својину, него и зато што већина оних која угрожавају друштвену својину може постојати и у капитализму угрожавајући државну и друге облике својине. Значи да наш привредни криминалитет посматран као целина није својствен социјализму.

Када смо ово констатовали за наш привредни криминалитет као целину, треба на примерима појединих криминалних делатности, које нападају значајније социјалистичке елементе привредног система, да видимо да ли можда нека појединачна дела не чине "социјалистички привредни криминалитет"? У нашем разматрању ограничићемо се на само неколико најкарактеристичнијих привредних кривичних дела. На пример у глави XIX КЗ, несавесно пословање у привреди из чл. 213 постоји када „одговорно лице у привредној организацији (а привредних организација има у разним системима) свесним кршењем прописа (прописи се такође доносе у раним системима) или одлука органа самоуправљања (органи самоуправљања чије би одлуке имале толики ауторитет не постоје у свим системима) или на други начин очигледно несавесно поступа у пословању, организовању процеса производње или организовању рада (чега све може бити у разним системима) или у погледу коришћења друштвене имовине или старања о овој имовини (што је опет могуће само у системима где друштвена имовина постоји, а уз одговарајуће сличности са сродном државном својином), иако је свесно . . .” итд. (следећи кривичноправни елеменат штете могућ у разним друштвено-економским системима). Значи да ово дело садржи елеменат због кога извесни облици тога дела могу постојати само у социјалистичком друштву. Већина осталих дела из главе XIX КЗ таква су да могу постојати у разним друштвено-економским и политичким системима и нападати разне привредне системе (на пр. пореска утаја — чл. 235 КЗ).

Сам наслов главе XX КЗ, — Кривична дела против друштвене и приватне имовине, показује да имамо две врсте имовинских кривичних дела, од којих се она против приватне имовине могу вршити у разним системима, али их ми овде и не убрајамо у привредни криминалитет, док се она против друштвене имовине могу вршити само у поретцима где постоје друштвена и евентуално државна својина. То су већим делом општепозната кривична дела (крађа, разбојништво, одузимање моторног возила, превара, уцена, итд.) и, ако прихватимо извесну сродност између друштвене и државне својине, ми међу кривичним делима из ове главе нећемо наћи таква која би појединачно била специфична за социјалистички привредни криминалитет (јер ни пљачка ни несавесно чување друштвене имовине нису до-

вољно специфични), иако многа нападају социјалистички привредни систем. Додуше, код ових кривичних дела, када нису извршена кроз привредно пословање, могао би се довести у питање њихов карактер привредних кривичних дела.

Међу оних неколико кривичних дела против службене дужности из гл. XXIV КЗ, које статистика третира као привредни криминалитет, има таквих која постоје у разним системима, као проневера, несавестан рад у служби, фалсификат и уништење службене исправе, књиге или списка, али постоје и два кривична дела злоупотребе службеног положаја или овлашћења (чл. 314 и из користољубља чл. 314а) која имају неке карактеристике каквих нема у већини других друштвених и правних система. Сваки од ова два законска члана има по три става и оба у трећем ставу предвиђају посебан облик кривичног дела у случајевима када дело из претходних ставова врши одговорно лице у органу друштвеног самоуправљања. Такви облици, јасно је, могу да се врше само у режиму самоуправљања, док остали облици могу у разним привредним системима, те су у толико мање значајни за нашу анализу и наше закључке. Због раније поменути могућности да разни сродни елементи привредних система постоје у различитим друштвено-политичким системима, било би занимљиво испитати могуће видове разних злоупотреба службеног положаја или овлашћења карактеристичних за разне поретке.¹⁸ Али за сада нам за долажење до одговора на наше питање о могућности постојања социјалистичког привредног криминалитета даље испитивање ових видова није неопходно. Ми ћемо се задовољити тиме што смо констатовали да у оквиру привредног криминалитета у социјализму има и таквих делатности којих нема у капитализму, те можемо да се запитамо да ли би оне биле појава својствена социјализму.

На то питање одговоримо извлачећи неколико закључака из претходног излагања. Пре свега врло је тешко поставити јасну границу између привредног и непривредног криминалитета, те нам у погледу дефинисања привредног криминалитета највећу помоћ пружа одређивање привредног система као групног објекта напада, иако је и сам појам привредног система доста тешко одредљив и понекад споран. Тешкоћа разграничавања појављује се и када за наше криминолошке потребе треба разграничити шта јесте а шта није социјалистичко, па затим који привредни систем јесте а који није социјалистички, а још понајтеже који елемент неког привредног система можемо сматрати за социјалистички. Ми смо ове тешкоће пребродили тако што смо упрошћено дефинисали социјалистички систем према својини на средствима за производњу на коју се систем ослања, а међу карактеристике социјалистичког привредног система додали смо, уз друштвену својину још и самоуправљање и неке битне иако мање значајне карактеристике. Када смо

¹⁸ На пример, штампа је недавно писала о азербејџанском руковођиоцу који је поред осталог смењен зато што је својим рођацима и пријатељима делио станове.

издвојили оне облике криминалитета који нападају битне карактеристике социјалистичког привредног система, а нарочито друштвену својину и самоуправљање, видели смо да неке од тих карактеристика и многи од тих облика криминалитета, ако дозволимо извесна мања закључивања по аналогiji, постоје и у другим друштвено-политичким и привредним системима. Желећи да будемо сигурни да ли постоји такав привредни криминалитет који би био својствен баш социјализму, ми смо сада на крају покушали да издвојимо кривична дела којих има само у социјализму. При томе смо видели да се криминолошко издвајање привредног криминалитета карактеристичног за социјализам често не држи границе коју постављају кривичноправна класификација и кривичноправно дефинисање, те се понекад врши такорећи кроз средину између разних облика једног те истог кривичног дела, коме су само неки облици карактеристични за социјалистички систем.

Све ово нам је показало да привредни криминалитет у социјализму има у извесним мада не у свим случајевима неке посебне карактеристике, као и да постоје одређени облици неких привредних кривичних дела који могу настати само уз битне елементе социјалистичких привредних система, што значи да се таква дела по правилу појављују само у социјализму. Тек када смо издвојили те облике криминалитета којих нема у несоцијалистичким системима, ми коначно можемо да потражимо одговор на питање постављено у наслову овога рада: „Постоји ли социјалистички привредни криминалитет?“

Постоје извесни облици привредног криминалитета који су својствени социјалистичком систему, те би се у том смислу могло говорити и о постојању социјалистичког привредног криминалитета. За облике привредног криминалитета који постоје у различитим системима то се не би могло рећи. Али, мада многи корисни и прогресивни друштвени процеси повлаче одређене мање значајне негативне појаве, каква је и криминалитет, ипак суштинске карактеристике социјализма, међу којима је и тежња да се успостави склад између личних и друштвених интереса, чине да назив социјалистички привредни криминалитет недовољно одговара суштини тога криминалитета. Зато, ако се прецизно изражавамо, никакав привредни криминалитет у социјализму није социјалистичка појава нити „социјалистички криминалитет“, него је он цео уствари (сем у случајевима превазиђених или погрешно постављених кривичних дела) анти-социјалистички привредни криминалитет.

Др МИХАЈЛО М. АБИМОВИЋ

О НЕКИМ АСПЕКТИМА МАТЕРИНСТВА КОД НАС И У СВЕТУ

1. У последње време све се чешће може чути мишљење да је материнство све мање израз атавистичког нагона за одржање врсте, а у све већој мери социјална манифестација једног архаичног мита. Инстинкт материнства, који је присутан и чија је емоционална снага само његов хуманизирани израз, добија своју праву вредност у склопу детерминирајућих компоненти општих друштвених кретања. Биолошке и психолошке претпоставке комплексног чина креирања, довођења на свет и подизања потомака на овај начин мењају свој нагонски квалитет и постају социјалне функције породице као њене доминантне карактеристике у одређеном историјском раздобљу. У доба патријархата, у коме положај мужа у браку и оца у породици има одређујући утицај, материнство постаје биолошка основа непосредног захтева мушкарца да богатство, које је створио и чији је правни носилац, пређе на његово потомство. У том смислу материнство више није циљ по себи, самостална социјална и емоционална вредност, најинтимнији израз хуманитета у коме жена налази и потврђује своју личност, већ грубо и непосредно средство друштвене доминације мушког пола. На овај начин, мисија материнства своди се на перманентну (готово механичку) репродукцију људске врсте у којој је њен положај одређен ригорозним захтевом да се очува аутентичност потомства, а не да се изразе и респектују њени људски и социјални квалитети. Због тога, да би се овај облик биолошке експлоатације женског пола као и правне неједнакости брачних другова историјски прикрио, ствара се култ материнства и нова мерила о етичким и друштвеним вредностима. На тај начин се природни процес одржања врсте мистифицира, а плодност жене добија третман изузетне друштвене врлине. Жена без порода је особа без личности, некомплетно биће, субјект без свог субјективитета, друштвено биће без друштвене мисије. Таква се жена напушта или одбацује, јер није у стању да својом егзистенцијом обезбеди општу егзистентност људске врсте и друштвену репродукцију оних односа у којима је њена социјална инфериорност општа претпоставка патријархалне доминације. И тако се вековима ствара мит о материнству који се жени намеће више спољним ауторитетом него унутрашњом потребом. Постепено, али све сигурније, материнство од социјалног фетиша добија прецизно срачунате димензије једне нове институције. Овај процес у коме се материнство институционализира, објективно постаје само највиши облик дехуманизације женског пола. Гравидитет на овај начин више не представља само видљиви израз једног природног стања, већ постаје и невидљиви симбол једног друштвеног односа. Подижући култ материнства до готово дивинизирајућих размера, патријархални систем породичних односа спушта достојанство жене до готово негирајућих димензија. На овај начин материнство се налази у противречју између природног положаја жене који се негира и њеног антидруштвеног статуса које се потврђује.

Са настанком егалитарног брака и савремене модерне породице, сматра се да су створени сви друштвени предуслови да се мисија материнства схвати и прими као израз најинтимнијих потреба жене и њене слободно донете одлуке. Ослобађајући се материјалне зависности према мужу у којој се вековима налазила, жена се у све већој мери ослобађа и своје наметнуте улоге материнства која је столећима била присутна као социјална вредност а не као природна биолошка мисија. И тако, у тежњи да оствари друштвену равноправност и економску независност, жена све сигурније достиже и положај у коме равноправно одлучује о својој урођеној функцији материнства. На тај начин, некадашњи мит о жениној искључивој репродуктивној мисији, почиње да губи своје мистичне оквири и елементе непосредне друштвене пресије. Карактеристике материнства тиме добијају своје реалне димензије које нису непосредна и стихијна функција нагона за одржање врсте. Садржај мисије материнства квалитативно се мења и постаје комплексни израз највишег људског хуманитета. Истовремено, са својим измењеним положајем у друштву, жена све изразитије почиње да потврђује и многе своје друге особине и способности које су до тада биле психолошки притајене и друштвено негиране. Од некада искључиве улоге мајке, жена постаје све активнији чинилац друштвеног живота у свим његовим бројним и сложеним доменима. Афирмацијом у најширим областима људске активности, жена на посебан начин открива и праве димензије своје мисије материнства. Тражећи равнотежу између своје природне улоге креатора потомака и најшире схваћене друштвене функције ствараоца нових друштвених односа, жена у све пунијој мери налази себе и све сигурније оквири своје опште и посебне активности. На тај начин ослобођена друштвена улога жене доводи и до све виднијег ослобођења њене мисије материнства.

2. У времену у коме живимо, без обзира на државне границе и постојеће економске, правне и политичке системе, жени се све потпуније и непосредније стварају потребни услови да се њене комплексне особине друштвеног радника и креатора породице што више размахну и све сигурније потврђују у животу. Рекло би се да, објективно, више не постоје никакве озбиљне и несавладиве препреке које ометају жену да оствари своју мисију материнства на начин који је у најбољем складу са њеном личношћу и најдубљим интимним потребама.

Међутим, као посебан феномен нашег времена, који је готово парадоксалан с обзиром на трансформисан положај жене у друштву, све се чешће и непосредније открива појава према којој је савремено материнство у озбиљној кризи. Мисија мајке, коју модерна жена врши, не потврђујући себе у најблиставијем виду, постаје повод за многе оцене, анализе и размишљања која доводе до бројних и веома противречних закључака.

Као прво, скреће се пажња на појаву да многе анкете и други облици социолошких истраживања, откривају све присутније расположење код многих жена, које постепено прераста и у жи-

вотни став, да своју мисију материнства не желе да врше. Према извесним анализама извршеним у неким западним земљама, око 40% жена одбијају да постану мајке. Ова појава није туђа ни у нашој средини. Иако се начелно сматра да брак, у коме се свесно негира присуство деце, носи у себи један противприродан животни став, многе жене, према једној недавној анкети, изјасниле су се баш за овакав облик брака. Интересантно је да су на водећем месту у овој анкети биле домаћице из неких градова (дакле, особе које нису запослене изван куће) и жене из сеоских породица нарочито у Славонији и Банату. Строго узевши, овакав став извесног броја жена потврђује присуство њиховог измењеног положаја у друштву у коме мисија материнства није непосредна претпоставка њихове социјалне активности и личне вредности. Ако је некадашњи положај жене био одређен афекционим, материјалним и другим интересима њеног брачног друга, као и чињеницом да је у акту концепције деце више била објект полног односа него креативни субјект у планирању породице, онда овакав став жене представља израз њеног активног и равноправног положаја у браку и не треба га примити друкчије него што се оцењује став особе мушког пола која одбија да ступи у брак или која не жели да има децу.

Према другој констатацији, а која заслужује нашу већу пажњу, савремена жена, која је комплексно ангажована у браку у изван њега на радном месту и друштвено-политичким функцијама, све чешће истиче да нема потребних услова да своју мисију материнства врши у складу са најбољим интересима деце, својим унутрашњим потребама и захтевима друштва у целини. У крајњој линији из овакве констатације може се извести закључак да измењен положај жене у друштву није у многоме изменио и претпоставке за вршење мисије материнства. Шта више, постоји мишљење да је у данашње време далеко теже створити потребне, па и најнужније, услове да се функција материнства комплексно оствари и од друштва прими као пожељан, стимулиран и ангажован чин. Ако је жена некада своју мисију материнства вршила против своје воље, по извесним запажањима савремена жена ову мисију знатно отежано врши. Извлачећи себе из правне и материјалне зависности у којој се налазила према мужу, данашња жена у све већој мери се одваја, удаљава па и отуђује од своје природне и друштвене мисије материнства. Некада је материнство било непосредна еманација биолошке egzистенције жене као природног бића и једина компонента њене друштвене одређености; међутим, у савременој егалитарној породици мисија материнства је негирана или представља другоредну (допунску) компоненту у склопу женине примарне професионалне и политичке активности. Уместо култа мајке који удаљава жену од друштва, ствара се нови култ друштвено активне жене који је одваја од брака и породице. У таквој светлости, материнство, у најбољем случају, има равноправан третман са свим бројним и сложеним активностима савремене жене, чиме се постиже равнотежа у битним својствима

њене личности, али се негира стабилност у њеној општој психо-физичкој конструкцији. У овом последњем случају материнство се прима као веома озбиљан терет или објективно добија вид једне тешко остварљиве породичне обавезе иако се, субјективно, самом чину материнства приступа са пуно љубави и снажне унутрашње потребе.

3. На Западу, према мишљењу многих социолога, измењен положај жене у друштву објективно доводи до негације њене мисије материнства. Модерна жена која је ангажована својим позивом „све више губи материнско осећање”. О овом истом проблему Ани Тед Голдман истиче да се савремена жена налази у прелазном раздобљу у коме је „теоријски достигла економску и правну једнакост са мушкарцем”, али практично још није довољно припремљена „да преузме нову улогу коју јој друштво намеће”. Савремена жена, према овом мишљењу, сучена је са присутним тенденцијама чији је смер сасвим дивергентан: према првој, која носи у себи модерну и прогресивну димензију, жена постаје све значајнији и активнији чинилац у друштвеним збивањима чиме потврђује своју личност на нов и особен начин; међутим, према другој тенденцији, у којој доминирају „традиционални захтеви”, жена је изложена врло комплексним притисцима да се врати кући и породици и на тај начин у потпуности изврши своју мисију материнства. Ово ново својство у општем статусу жене, открива сву озбиљност њеног противречног положаја у савременом друштву.

Према једном другом мишљењу, које није ништа мање драматично, подвлачи се да је еманципација, за коју се жена борила, одузела њеној личности најлепше квалитете и њеном животу најпријатније тренутке, а за узврат јој пружила општу изнуреност, стално нерасположење и осећај тоталне безизазности и празнине. По овом мишљењу, „жена кад се врати са посла, притиснута замором, више није способна да се за било шта заинтересује... чак ни за своју децу”.

Према анализи француских статистичара, запослена жена је у већој мери оптерећена радном активношћу од запосленог мушкарца. Просечно свака жена ради дневно у кући и ван ње око 14 часова, а мушкарац нешто више од 10 часова. У данима одмора, а посебно недељом, жена активно ради у домаћинству (просечно око 7 часова дневно) како би обавила све послове које није била у стању да уради током недеље док је послом била ангажована ван куће.

Према проучавању психолога широм западног света, савремена жена која ради изван куће и у свом породичном домаћинству је „заморена, раздражљива, нерасположена, нетрпељива”. Све се то негативно одражава на ефекат рада на њеном радном месту и на односе у самом браку и породици. Запослена мајка не представља поузданог радника. Ако је у питању радно место или њена породица, она ће се увек „определити за ово друго, што је сасвим природно јер је на то гони њен инстинкт мајке”.

Све ове, само узгред поменуће анализе и мишљења, говоре да у западном свету многи социолози, психолози па и правници постављају опште питање: која је права улога жене у савременом друштву? Да ли је жена срећна ако негује своју децу или ако „скупла дипломе“, односно ако ради на свом радном месту? Где се налази право средиште материјалних и афекционих интереса жене ако је очигледно да не може бити потпуно присутна на свим местима истовремено? Да ли је тежња за променом друштвеног положаја жене, у којој је њена општа инфериорност била доминантна, једино могућа ако се одвија на штету њене мисије материнства коју исконски носи у себи и која јој доноси унутрашњу стабилност и пружа личну срећу? Да ли је савремена жена жртва своје сопствене еманципације у којој су декларативни акти који су програмски фасцинантни, дошли у отворен сукоб са њеним интимним потребама које свакодневни живот чини тешким и готово психолошки безизлазним? Једном речи: да ли нам је потребна самостална и независна жена која својом непрекидном активношћу потврђује своју вредност, а широке квалитете своје способности и здраве амбициозности, али чији је породични мир нарушен и чије је материнство озбиљно угрожено? Ово питање, као и многа друга, која се постављају у најбољој намери да се нађу најпотпунија и најцелисходнија решења, остају данас на Западу готово без одговора или са сугестијама које су половичне, непотпуне, односно са тенденцијом повратка жене у породично домаћинство и напуштеној деци.

4. У источно-европским социјалистичким земљама статистичари нам пружају убедљиве податке да се процес укључивања жене у производни механизам и друштвено-политичку активност одвија све интензивније и потпуније. У Совјетском Савезу жене чине 50% од укупно запослених особа у привреди и ванпривредним делатностима. У осталим социјалистичким земљама тај се број све више приближава цифри од близу 40%. Међутим, целу ову појаву комплексне активности жене прати и констатација демографа и социолога да наталитет у овим земљама у све већој мери опада. Мисија материнства налази се у свом специфичном преображају и тражењу нових самосталних вредности које ће одредити њено опште место у друштву усклађено са осталим активностима и друштвено корисним делатностима жене. Материнство више није једина функција жене, а још мање априорно наметнута друштвена мисија. Ослобођена жена слободно одређује свој однос према материнству. Функција мајке није израз њеног подређеног положаја у браку и породици или захтева опште државне политике у популационој експанзији. Напротив, осећај мајке може бити израз само унутрашњих потреба жене према којима се коначно опредељује приликом планирања породице и одређивања свог места у браку и друштву.

Међутим, треба приметити, да се у све већој мери долази до сазнања да се стварни друштвени положај материнства не може сагледати у својим реалним оквирима ако се прикрива

или искључиво презентира кроз призму апстрактних програмских декларација и идилличних идеолошких визија о положају жене у друштву и њеној улози у модерној егалитарној породици. Стварност се не може изменити, свестрано развијати и непрекидно усавршавати ако се њене реалне компоненте не сагледају из свих присутних углова. Политичке декларације у оваквим анализама или истргнути цитати из класика марксизма могу представљати само празне формуле за безживотне концепте али не и основу за реалне и непосредне закључке. Због тога се може констатовати све присутније мишљење да треба поћи од стварности а не од дневних парола, као и од онога што је постојеће, што тренутно окупира друштвену пажњу и објективно намеће своју стално актуелну и динамичну проблематику, а не од онога што би требало да буде или што ће тек доћи. Другим речима, стварност не треба испуњавати елементима будућности, нити оно што желимо и чему тежимо са оним што нам се ефективно пружа. Због тога, за једну научну анализу стварности, која одређује праве димензије материнства, треба мирно и критички посматрати све њене појавне облике без присутних предубеђења или идеолошких предилекција.

Према једном јавно изнетом и публикованом мишљењу у ЧССР-у, за савремену мајку, дете више не представља радост којој се тежи, већ оптерећење које треба избегавати и кога се треба чувати. У постојећим условима, због општих ниских прихода, жена је приморана да ради. Та чињеница доводи жену у посебан положај ако мисију материнства не жели да напусти. Двојна улога, која јој се намеће, представља за жену огроман напор који је готово несавладив. Материнство се дехуманизује и обично постаје израз голог инстинкта за одржање врсте, или се трансформише у специфичан „сервис“ за довођење и одвођење деце у обданишта и јасле. Свако јутро, по мраку и ветру, киши и снегу, мајке уз помоћ очева или без њихове сарадње журе са децом у наручју у правцу јасли, а затим трче на радно место које се налази на другом крају града. Касно по подне, кад се заврши посао, мајке се окупљају око јасли и обданишта да би кроз саобраћајну гужву враћали децу својој кући. Овакав начин живота, према напису који наводимо, разбио је илузију о браку и породици, а посебно о материнству као родитељској радости. Ако се тој чињеници прикључи и констатација да дечије установе нису у могућности да ефикасно замене бригу мајке, њену љубав и топлину, онда није тешко извући закључак да се мисија материнства налази у личној и друштвеној кризи. Чехословачко друштво дало је све услове жени да на радном месту изван куће потврди своје радне и друге квалитете. Међутим, извлачењем жене из куће остало је упражњено место у породици. Због тога се намеће потреба да се жена врати у кућу, своме домаћинству, а посебно својој деци. Материнство у постојећим условима је сасвим потцењено, негирано и тотално занемарено. Због тога мисију мајке треба изједначити са свим другим активностима које имају друштвену вредност. Концеп-

ција о запосленој мајци сасвим је подбацила. Она је жени, можда, донела један привидан осећај друштвене еманципације и личне независности, али је на њена уморна плећа свалила још веће бриге, напоре и животне тешкоће. Запослена мајка није добар радник, а још мање добар родитељ. У тежњи да буде свуда, жена објективно не стиже нигде. Због тога мисију материнства треба обновити и поставити на нове али и сасвим здраве основе. Нову концепцију о ренесанси материнства треба саградити на начелу: да је донети дете на свет и брига за његово подизање — за друштво много значајнија мисија од посла секретарице или рачуноводственог службеника. Истовремено, дете кога васпитава мајка постаће боља и комплетнија личност од деце која су одрасла у јаслама. У складу са овим схватањима, мајци за њену одговорну дужност треба дати исте принадлежност које иначе има кад се налази на радном месту изван куће.

5. У нашем друштву, општи социјални положај жене, њено место у браку и улога у породици из основа су измењени. Правне претпоставке тих промена су јасно и децидирано формулисане у законским текстовима и представљају једно од битних уставних начела наше заједнице. Међутим, и код нас се све чешће истиче мисао да постоји велика неусклађеност између прокламованих правних принципа о друштвеној и породичној равноправности жене и њеног стварног положаја у браку и породици. У том раскораку између онога што се текстурално формулише и елемената непосредне стварности, мисија материнства добија своје посебне, а некад и недовршене димензије. У самој свести жене све се више формира схватање које је директно супротно патријархалној концепцији о њеној улози у породици. Наиме, ако је некад жена била потчињена створеном миту о материнству и налазила потврду своје комплетне личности искључиво у мисији мајке, данас се може све чешће чути мишљење да савремена жена постаје бољи брачни друг ако ради изван куће и стиче своју друштвену афирмацију.

Па ипак, незадовољство са положајем мајке у нашем друштву постаје све озбиљније и потиче из свих кругова који се овим проблемом баве било као социолози, психолози и правници или као политичари, педагози, лекари и друштвени радници уопште. Са највиших места истиче се „да се материнство данас налази у великом искушењу иако ужива друштвену заштиту. Тачније може се рећи да се матиринство нашло у врло озбиљном друштвеном процепу”. (Роксанда Поповић).

Према једној оцени проф. др Радомира Лукића у друштву као што је наше „жена као супруга, домаћица и мајка још увек врши веома велики рад. И тако, она има два посла: класични женски посао у кући и нов, ван куће, посао еманциповане жене. То је за њу сувише велики терет, који она тешко подноси и који доводи до тога да тај свој кућни посао не може добро да обавља. Друштвене штете које настају услед тога — пре свега у подизању и, нарочито, васпитању деце — веома су велике, много веће но што можемо замислити. Чак је питање да ли оне не потиру предности добијене еманципације”.

Познати сликар М. Поповић је друштвени положај савремене жене изразио овим речима: „Изгледа да је у овој нашој индустријској цивилизацији и жени, најзад, постало јасно да је такозвана равноправност мушкарца и жене била за жену само лукава замка патријархата. Док је имала мање права, жена је била формално роб а стварно — господар. Изједначење у правима практично је значило само изједначење у дужностима са мушкарцем, с тим што су жени њене женске дужности остале неподељене са брачним другом. Савремена жена равноправно са мушкарцем устаје рано изјутра да би отишла на посао. С посла се враћају заједно. Тог тренутка за њега почињу мушке игре — слатке и узбудљиве — од фудбала до политике, а за њу женске дужности — монотоне, једва видљиве и напорне — кућа, крпеж, деца . . . Положај жене је толико тежак да она више није чак ни херој. Изгубила је темпо у одгоју деце а ником, ипак, не пада напамет да јој повери да одгаја друштво. Престала је да буде господар у својој кући — да би постала секретар у предузећу . . . Њена стварна равноправност може да се оствари само по једну цену — да не обави своју биолошку дужност — да не роди. Али, та жена без деце, та слободна жена је трагично сама”.

Једна мајка је савремени положај запослене жене изнела на следећи начин: „Све мајке које имају неко запослење носе обично у себи осећање да су рђаво извршиле свој задатак. Непрестано живе као у неком отимању времена: између себе, деце и званичног запослења. Биће потребно још много времена да се жена ослободи присутних комплекса: да мирно ради и да јој деца буду на сигурном месту и добро одгојена”.

6. Из овога што смо сумарно изнели, није тешко закључити да се материнство у савременом свету налази пред готово истим тешкоћама и врло сличним проблемима независно од карактера економских односа и природе политичког система који су присутни у различитим државама. Материнство је у кризи — то је лако констатовати и још једноставније формулисати. Социјалну дијагнозу овог друштвеног феномена није тешко дати, али се зато намећу изванредни напори и готово несавладиве препреке да се пронађе најадекватнија, најефикаснија и најцелисходнија метода да се постојећа психолошка и друштвена противречност на релацији мајка—жена комплетно разреши,¹ а да се не повреде елементи сложеног ткива материнства и општи измењени положај жене у друштву. Ако се материнство схвати као искључива мисија жене, дакле, ако се целој проблематици једноставно приђе, онда није тешко наћи сасвим добро решење. Повратак жене у кућу и својој деци логична је последица оваквог захтева.

¹ „Било би немогуће занемарити сву специфичност положаја жене у производњи с обзиром на њене функције материнства. Научнији прилаз овом питању учинио би да се сагледају начин и могућности како да жена и друштво ускладе своје у суштини заједничке интересе: материнство и рад у друштвеној производњи, јер се очигледно не ради о томе да се радна жена лиши материнства, нити пак да због њега има у погледу продуктивности привилегован положај”. (Латинка Перовић)

С друге стране, ако се улога жене у друштву схвати као неопходност да се њена егзистентност комплетно укључи у сложену проблематику социјалних збивања,² онда се, овом другом варијантом једностраног приступа, озбиљно доводи у питање њена мисија материнства. У првом случају, без обзира на вредности које предложена концепција носи у себи, били су суочени са неопходношћу да се изврши отворена или прећутна правна дискриминација жене. Одсуство могућности да се удата жена запосли како би се посветила породици и својој деци, објективно ствара за жену неодрживе правне препреке које имају самосталну негативну вредност независно од могућности (за сада потпуно нереалних) да се материнство третира као изузетно значајна, друштвено призната и плаћена породична функција. У другом случају, међутим, треба створити врло широке и веома сложене услове (велики број савремених јасли, модерно опремљених обданишта и установа за продужени боравак деце равномерно лоцираних, а који су захтеви исто тако у постојећем тренутку нереални) да запослена жена не занемари своју мисију материнства или је не прими као терет који тешко носи или који је одвлачи од друштвене активности. Према томе, у овој општој друштвеној и психолошкој нереалности (материјална, организациона, правна и политичка немогућност) остаје као једино присутна стварност да се проблем материнства не може решити на начин који би био опште прихватљив. У том смислу материнство у нашем времену објективно постаје ствар наше савести и неиспуњена социјална обавеза која ће се због наше неспособности или неодлучности пренети будућим генерацијама са озбиљним негативним друштвеним последицама и девалвираним моралним вредностима.

др Михаило Митић

ИЗ ПРАКСЕ У ОБЛАСТИ ЕКСПРОПРИЈАЦИЈЕ

Мада је новела Закона о експропријацији од 1968. године донела низ решења о повољнијем положају странака у поступку експропријације и о експедитивнијем раду органа управе и судова у овом поступку и у поступку одређивања накнаде за експроприсане непокретности, у пракси се већ истиче да су се у извесној мери променуле претпоставке и услови који су постојали у време када је Закон о експропријацији новелиран. Уз то у пракси се запажа и указује да се и постојеће одредбе

² „Наше друштво се заснива на раду а не на личној својини производних средстава... Због тога жена треба да ради не само због економске нужде, због повећања породичног буџета, већ првенствено због тога што само властити рад и удео у удруженом раду потврђује жену као равноправног грађанина социјалистичког друштва”. (Вида Томшић)

новелираног закона недовољно поштују и неправилно примењују од стране надлежних органа, а нарочито од стране радних организација као корисника експропријације. Све то ствара одређене проблеме у области експропријације, услед чега се у пракси иницирају и предлажу одређене реформе у овој области, тј. измене и допуне у Закону о експропријацији, које треба имати у виду сада када се врши ревизија савезних закона—посебно Закона о експропријацији.

Између осталог, у пракси се истиче да се непоштовање новелираних одредаба Закона о експропријацији састоји у томе што се по захтеву предлагача експропријације од власника узимају из поседа земљиште на којем корисник експропријације несметано изграђује објекте док се о питању накнаде ранијим власницима за одузето земљиште води посебан поступак за који корисник експропријације није уопште заинтересован. То се манифестује на тај начин што корисник експропријације ретко шаље своје представнике код општинских органа или код судова ради учешћа у поступку одређивања накнаде за експроприсано земљиште, што показује тенденцију избегавања своје обавезе према ранијим власницима. Или, пак, кад се у поступку одређивања накнаде јави представник корисника експропријације, он скоро редовно нуди на име накнаде цену од 6 динара за 1 m², односно ону цену која је била одређена још 1957. године, када су грађанска подручја била подељена на зоне а цене одређене тарифе, иако су ове зоне и тарифе укинуте новелом Закона о експропријацији 15. II 1963. године.

Осим тога, истиче се да постојећи закон о експропријацији нема одредаба које би обавезале корисника експропријације да у одређеном времену ранијем власнику исплати накнаду за експроприсану непокретност. У пракси се сматра да би корисник експропријације био више заинтересован када му се неби омогућио улазак у посед и несметани рад на уступљеном земљишту док не регулише питање накнаде са ранијим власником. У том смислу се из праксе и предлаже допуна Закона о експропријацији.

У пракси се сматра да су надлежни општински органи управе били дужни да свим ранијим власницима експроприсаних непокретности, чија су решења постала правоснажна пре 15. II 1968. године, саопште на одређен начин која су права с тим у вези после доношења Закона о експропријацији, али ово није учињено само због тога што новелом Закона о експропријацији то није предвиђено, па се услед тога предлажу одговарајуће допуне Закона.

Указује се да се и после новеле Закона о експропријацији поступак за утврђивање накнаде експроприсаних непокретности код судова траје сувише дуго, а често и по неколико година пре свега због тога што се представници корисника експропријације не одазивају позивима на заказана рочишта, као и због тога што је излагање вештака на лице места ради утврђивања вредности експроприсаних непокретности често везано за велике

издатке на рачун ранијих власника, будући да суд овима налаже да унапред депонују новац за излазак вештака и када ранији власници експроприсаних непокретности не предлажу вештачење ради утврђивања накнаде. Предлаже се да се у овом погледу допуни Закон тиме што би се обавезао и корисник експропријације, како би тиме и он сам убрзао одређивање и исплаћивање накнаде за експроприсане непокретности.

Коначно, у пракси се сматра да треба извршити денационализацију свих оних земљишта која су ван грађевинског реона, јер општине нису заинтересоване за откуп таквог земљишта, а ранији власници нису у могућности да ово отуђују иако често за то имају оправдане разлоге (болест, потреба набавке пољопривредних машина, преселење у друго место и сл.). Због тога се предлаже да се Закон о експропријацији допуни тако да се ранијим власницима одобри промет земљишта ван грађевинског реона.

Став Савезног савета за правосуђе. — Поводом напред наведених питања и предлога Савезни савет за правосуђе у свом акту бр. 523/1 од 18. IX 1970. године изразио је мишљење да питања о којима је реч заслужују пажњу и да нека важећа решења треба преиспитати и онемогућити да било која странка избегава своје обавезе у поступку експропријације и одређивања накнаде за експроприсане непокретности. Тако је Савет мишљења да би конкретно требало преиспитати одредбе члана 30. став 1. Закона о експропријацији која корисника ставља у повољнији положај од сопственика експроприсане непокретности, јер предвиђа да корисник експропријације стиче право на посед експроприсане непокретности даном правоснажности решења о експропријацији. У пракси се изгледа уопште не користи могућност коју предвиђа закон, а наиме да корисник експропријације стиче право на посед даном који буде одређен у решењу о експропријацији. Могло би се предвидети да корисник експропријације ступа у посед по правилу пошто ранији сопственик буде измирен у погледу накнаде, а с друге стране да се предвиде случајеви у којима се може ступити у посед и пре исплате накнаде. Кад је у питању експропријација зграде по мишљењу Савезног савета за правосуђе, требало би ступање у посед везати такође за исплату накнаде и иселење станара.

С обзиром да се из праксе указује на одуговлачење судског поступка за утврђивање накнаде експроприсаних непокретности (мада Савезном савету за правосуђе, како се истиче, није познато да је досад било притужби у погледу трајања судског поступка код одређивања накнаде за експроприсану непокретност) дозвољава се могућност да судски поступак у овом погледу нешто дуже траје код оних судова који имају већи број предмета за утврђивање накнаде. С овим у вези Савезни савет за правосуђе прихватио је да замоли републичке секретаријате за правосуђе да окружним и општинским судовима скрену пажњу на потребу да односне предмете сматрају хитним и да их без одлагања узимају у рад и настоје да без одуговлачења решавају

предмете по питању одређивања накнаде за експроприсане непокретности. С тим у вези, Савезни савет за правосуђе износи мишљење да изостанак представника корисника експропријације са рочишта за утврђивање накнаде, под условом да је достава уредно извршена, не спречава суд да поступа у тој ствари и без присуства корисника експропријације.

У погледу стања и проблема у пракси поводом трошкова накнаде за експроприсане непокретности, Савезни савет за правосуђе истиче да члан 50. став 2. Закона о експропријацији решава само питање како се одређују трошкови судског поступка (сразмерно успеху странака у поступку), а не и питање која је странка дужна да предходно сноси трошкове поступка. Савезни савет за правосуђе указује да то питање решава Правилник о накнади трошкова у кривичном и парничном поступку („Сл. лист СФРЈ” бр. 31/66), који предвиђа да ће се до доношења Закона о ванпарничном поступку и Закона извршеном поступку сходно примењивати одредбе поменутог Правилника како за одређивање накнаде трошкова тако и за предујам на име трошкова и др. (в. члан 142. Закона о парничном поступку и чл. 31, 32. и 36. наведеног Правилника). Тако, члан 142. Закона о парничном поступку регулише питање која је од странака дужна да положи предујам на име трошкова који ће настати извођењем доказа, али се доказ не изводи ако странка не положи износ потребан за извођење доказа. Како до одуговлачења поступка за одређивање накнаде експроприсаних непокретности долази и због тога што корисник експропријације или ранији сопственик (већ према томе коме је наложено да положи предујам) не положи предујам, не положи потребан износ за трошкове вештачења, Савезни савет за правосуђе сматра да би било целисходно допунити Закон о експропријацији у том смислу што би се предвидело да корисник експропријације обавезно предходно сноси трошкове поступка, а да се сношење насталих трошкова и даље одређује сразмерно успеху странака у поступку, с тим да суд може, ако нађе да је то оправдано одлучити да све трошкове сноси корисник експропријације. Коначно, с обзиром на реаговање у пракси по овом питању, Савезни савет за правосуђе истиче да није у складу са важећим прописима да судови обавезују само раније сопственике експроприсане непокретности на полагање предујама за вештачење, па шта више и онда кад вештачење предлаже корисник експропријације.

Поводом предложених решења из праксе за измене и допуне Закона о експропријацији у поступку експропријације, (тј. предлога решења по коме би Закон о експропријацији требало допунити тако да би општински орган управе био дужан да свим ранијим власницима експроприсаних непокретности, чија су решења о експропријацији постала правоснажна пре 15. III 1968. године саопшти каква су њихова права после новелирања Закона о експропријацији, као и предлога по коме би требало извршити денационализацију свих оних земљишта која су остала ван грађевинског реона, Савезни савет за правосуђе сматра да

су таква предложена решења ствар политичке оцене и целисходности. По схватању Савезног савета за правосуђе, разлози правичности говоре у прилог првог решења које се предлаже, а што се тиче предлога другог решења, тј. предлога за денационализацију, Савезни савет за правосуђе оцењује да би требало још једном испитати да ли су национализацијом обухваћена и земљишта која и у догледној будућности неће доћи у обзир за коришћење у сврхе због којих је национализација и извршена.

Став Савезног секретаријата за финансије. — У вези са предњим предлозима из праксе за измене и допуне Закона о експропријацији у поступку ревизије, Савезни секретаријат за финансије има следеће мишљење. Прво, у односу на питање времена стицања права на посед експроприсаних непокретности од стране корисника експропријације, питање критеријума за одређивање правичне накнаде, питање времена у коме је корисник експропријације дужан платити ранијем сопственику за експроприсану непокретност и питање хитности поступка одређивања накнаде пред органима управе и судовима, Савезни секретаријат за финансије и указује да су ова питања регулисана Законом о експропријацији (чл. 30, 32, 46, 48, 51. и 52).

Иначе, Савезни секретаријат за финансије у свом акту број 7—9376/1 од 3. IX 1970. године истиче да би било нецелисходно сада када је у току рад на ревизији савезног законодавства, па према томе и Закона о експропријацији, улазити у материјалну оцену предлога да се наведена питања друкчије регулишу. Од свега тога, по мишљењу Савезног секретаријата за финансије, само питања изузетно хитне природе могла би се узети у разматрање ради евентуалног регулисања ван оквира рада на ревизији, као што би, на пример, било питање које захтева хитну допуну закона у вези са елементарним непогодама (земљотрес, поплава и сл.) док питања, за која се из праксе предлажу различита регулисања од досадашњег начина, нису такве природе.

Према схватању Савезног секретаријата за финансије, не може се рећи да корисник експропријације избегава своје обавезе у погледу накнаде ако у поступку споразумевања пред органима управе нуди на име накнаде износ који не задовољава ранијег сопственика експроприсане непокретности. То се не би могло рећи ни у случају када корисник експропријације не шаље свог представника на расправу за споразумно утврђивање накнаде пред органом управе, јер он своје законске обавезе у том погледу не може избећи. Нуђењем накнаде у висини коју ранији власник не прихвата, па ни неучествовањем на расправи, корисник експропријације не може спречити да, због непостижања споразума међу странкама, предмет буде достављен суду у прописаном року по службеној дужности, како би суд донео решење о накнади у смислу члана 48. Закона о експропријацији, а према критеријумима за одређивање правичне накнаде из члана 32. истог закона, будући да је систем одређивања накнаде путем прописивања тарифе укинут новелирањем Закона о експропријацији од 1963. године. Што се тиче навода да поступак

одређивања накнаде код судова дуго траје, Савезни секретаријат за финансије указује да је чланом 51. Закона о експропријацији већ прописано да је овај поступак хитан, те да би се могло на погодан начин утицати на судове да у оваквим предметима брже поступају (на пример, путем саветовања са судовима или на неки други начин).

Кад је реч о трошковима судског поступка, Савезни секретаријат за финансије упућује да је то питање регулисано одредбама става 2. члана 50. Закона о експропријацији, према којима трошкове судског поступка суд одређује сразмерно успеху странака у поступку. Према томе, корисник експропријације не може избећи да учествује у депоновању износа на име аванса за трошкове поступка, који суд тражи.

У погледу предлога за допуну Закона о експропријацији и указивања на право ранијих власника експроприсаних некретнина који имају правоснажна решења пре 15. II 1968. године, као дана новелирања Закона о експропријацији, Савезни секретаријат за финансије објашњава да је ту реч о решењима којима је накнада одређена одредбама републичког закона о одређивању накнаде за експроприсано земљиште („Сл. гласник” СР Србије, бр. 32/65). Према каснијем републичком Закону о престанку важења Закона о одређивању накнаде за експроприсано земљиште (Сл. гласник СР Србије, бр. 32/58), ранији власници на које су се та решења односила могли су у прописаном року тражити да им се одреди правична накнада по новелираном савезном Закону о експропријацији. Из тога произилази да је републичким прописом та могућност отпала за оне власнике који су тај рок пропустили.

У вези са предлогом за денационализацију земљишта, о коме је овде реч, Савезни секретаријат за финансије сматра да се не могу денационализовати земљишта која су национализована на основу Закона о национализацији из 1958. године, с обзиром на одлуку Уставног суда Југославије од 19. VI 1967. године о поништавању прописа донетих после 7. IV 1965. године, а којима су се на основу чл. 34. и 35. Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта национализовала грађевинска земљишта. Исто тако Савезни секретаријат за финансије сматра да се не могу денационализовати земљишта која су постала друштвена својина по Закону о одређивању грађевинског земљишта у градовима и насељима градског карактера.

Конечно, Савезни секретаријат за финансије истиче да у пракси има и предлога за укидање одредаба члана 5. Закона о одређивању грађевинског земљишта, по којима ранији власници национализованог земљишта могу пренети право коришћења на том земљишту односно првенствено права грађења на том земљишту само на ограничени круг лица (брачни друг, усвојеници, родитељи и усвојитељи). Тиме би се омогућио слободан промет тих права без ограничења, тј. преношење тих права и на друга лица, а не само на лица из наведеног ограниченог круга, чиме би се подстакла изградња, а општине дошле до већих при-

хода од пореза на промет некретнина и права. Сви напред наведени предлози из праксе достављени су надлежној комисији Савезне скупштине за ревизију поменутих закона.

Косовац Младен

О НАГРАДАМА АДВОКАТА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Тарифом о наградама и накнади трошкова за рад адвоката, коју је донела II ванредна скупштина Адвокатске коморе у Београду 5. XII 1965. године („Сл. гласник СРС”, бр. 1/66), која је измењена и допуњена на Скупштини исте коморе 26. маја 1968. године („Сл. гласник СРС”, бр. 52/68), одређена је „висина награде која припада адвокату за рад у вршењу адвокатуре и висина накнаде трошкова” (чл. 1. Тарифе).

Да ли ову тарифу треба мењати или не, остављамо адвокатима да се о томе изјасне.

Ми ћемо се овде бавити једним другим проблемом.

Наиме, тарифни број 2. ове Тарифе говори о одбрани окривљеног и о награди адвоката за одбрану.

Како је овај пропис у пракси судова изазвао различита тумачења при обрачуну бранилачке награде, то ћемо овде најпре цитирати одредбе овог тарифног броја, а затим ћемо их анализирати и покушати да их разјаснимо у склопу осталих одредаба Тарифе.

У тар. бр. 2. ст. 1. предвиђено је да „за одбрану окривљеног у претходном поступку, на основу благовремено и уредно предатог пуномоћја, а под условом да је браниочево учешће видљиво из списка, адвокату припада посебна награда у висини од 25% до 50% награде” прописане у даљем тексту овог тарифног броја.

У тар. бр. 2. ст. 2. прописано је да „за одбрану окривљеног адвокату припада награда у свим случајевима када претрес почиње изнова”.

Тар. број 2 став последњи гласи: „Награда из овог тар. броја припада адвокату и за одбрану на претресу или седници већа пред другостепеним судом”.

Читајући ове одредбе, могло би се закључити да нема ничег спорног, да је све јасно. Међутим, забуну је изазвала реч ОДБРАНА, зато што се појам одбране уско тумачио и што се под појмом одбране подразумевала само завршна реч браниоца на претресу у смислу чл. 313. ст. 1. Законика о кривичном поступку, у коме се каже: „Бранилац или сам оптужени изложиће у својој речи одбрану и може се осврнути на наводе тужиоца и оштећеног”, а у ставу 3. истог прописа пише: „Тужилац и оштећени имају право да одговоре на одбрану...”

Одбрана, међутим, није само завршна реч оптуженог односно његовог браниоца на претресу. У одбрану окривљеног спадају све процесне активности предузете од окривљеног односно оптуженог и његовог браниоца, које су управљене на то, да се докаже невиност окривљеног или мањи степен његове кривичне одговорности, или пак постојање каквих процесних сметњи, које спречавају даље вођење кривичног поступка.

Када се одбрана овако схвати, онда у одбрану окривљеног спада:

— свако присуствовање његовог браниоца процесним радњама у претходном поступку: испиту окривљеног, саслушању сведока, вршењу увиђаја и вештачења, итд.;

— свако присуствовање његовог браниоца претресу пред судијом појединцем, пред првостепеним и другостепеним већем, и

— свако присуствовање браниоца на седници другостепеног већа.

Из овако схваћене одбране произилази: да браниоцу окривљеног припада *право на награду за одбрану* за свако његово присуствовање извођењу било које процесне радње у претходном, првостепеном и другостепеном поступку, а не само за одбрану у завршној речи, пре изрицања пресуде.

Висина награде, наравно, одређује се према скали датог у тар. бр. 2.

Поставља се сада питање: да ли је ово схватање и тумачење тар. бр. 2. у супротности са одредбама тар. бр. 40.

Тар. бр. 40. гласи:

„Адвокату припада на име награде за присуствовање претресима, расправама, рочиштима и увиђајима у свим поступцима за сваки започети час 20 динара.

Награда из овог тар. броја која припада адвокату, рачуна се од времена за које је рочиште у позиву заказано, па до закључења расправе — претреса.

Награда из овог тар. броја припада адвокату за састанке са окривљеним и за присуствовање извиђајним радњама у претходном кривичном поступку, као и за свако присуствовање претресу, расправи, рочишту, увиђају или вештачењу, *без обзира да ли му се признаје и посебна награда за заступање односно одбрану*”.

Када се анализирају одредбе овог тар. броја, долази се до закључка: да ова два тарифна броја (тар. бр. 2. и 40.) нису у супротности. Они се, уствари, допуњују:

Адвокатима припада *награда за присуствовање* напред наведеним процесним радњама у износу од 20 динара за сваки започети час и *награда за одбрану* при свакој од тих процесних радњи. Ако би се ствари друкчије поставиле, дошло би се до једног нелогичног и немогућег закључка, а наиме, да адвокат, на пример, проведе пет сати при саслушању окривљеног и сведока у претходном поступку и да му се одреди награда само 100 динара.

Међутим, једна одредба тар. броја 2. заслужује посебну пажњу. Наиме, према ставу 2. овог тар. броја, *адвокату не припада право на награду за одбрану* ако претрес не почиње *изнова*. Значи, припада му право на награду за одбрану само када претрес почиње *изнова*.

По чл. 289. ст. 1. ЗКП, „Главни претрес почиње читањем оптужнице или приватне тужбе”. Започети претрес, у случају потребе може бити прекинут или одложен (чл. 278. ЗКП). *Прекид* претреса бива ради одмора, због протека радног времена, да се прибави кратким путем неки доказ итд., с тим да се настави пред истим већем и у истом саставу (чл. 280. ст. 1. и 2. ЗКП). *Одлагање* претреса наређује се ради извођења нових доказа, ради припремања оптужбе или одбране итд. (чл. 280. ЗКП).

Ако прекинути претрес није трајао дуже од осам дана, или ако се није изменио састав већа, претрес се наставља, не почиње *изнова*. Ако је претрес одложен и ако се наставља пред измењеним већем или је одлагање трајало дуже од месец дана, он мора *изнова* почети.

Најзад, претрес мора *изнова* почети кад год суд нађе да је то потребно ради утврђивања каквих важних чињеница.

У свим овим случајевима, када претрес почиње *изнова*, није спорно да адвокату припада награда за одбрану на тим претресима и награда за присуствовање претресима (тар. бр. 2. и 40.).

Ствари се, међутим, компликују ако претрес траје више дана, у наставку. У том случају, према наведеним одредбама, пошто је претрес јединствен и наставља се, не почиње *изнова*, адвокату припада само једна награда за одбрану, ма колико дана трајао, а за само присуствовње претресу припада му награда према броју започетих часова на истом (тар. бр. 40.).

Нема сумње да адвокат у оваквим случајевима не добија еквивалентну награду за уложени труд и изгубљено време. Зато се мора прибећи примени чл. 3. Тарифе, који даје овлашћење да се „награда за поједине послове може одредити и преко прописаних износа, а највише до двоструког износа, ако прописани износи не одговарају сложености ствари, уложеном времену и труду адвоката”. Ако се не би тако поступило, дошло би се у ситуацију, до се адвокату признаје право на награду за одбрану у претходном поступку за сваки дан проведен при обављању одређених процесних радњи, а да му се то право не признаје за сваки дан проведен на претресу — зато што претрес није започео *изнова*.

Сматрамо, да би при изменама и допунама адвокатске тарифе, на којима се сада ради, требало неке одредбе, које нису довољно јасне и прецизне, одређеније формулисати.

Пошто су тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката на подручју Адвокатске коморе у Београду и Адвокатске коморе у Новом Саду, скоро истоветне, то се предња излагања односе на обе ове тарифе.

НЕЗАВИСНОСТ АДВОКАТА: ГАРАНЦИЈА ЧОВЕКОВИХ ПРАВА У СВЕТУ

Зато што се права човека непрекидно повређују, у свечаним моментима Свет поново потврђује неповредивост тих права.

Он се нада да ће се, неуморним понављањем начела која би требало да буду света, ова потоња коначно наметнути свима.

Генерална скупштина Уједињених нација упутила је 10. децембра 1948. проглас који садржи:

„ОПШТУ ДЕКЛАРАЦИЈУ О ПРАВИМА ЧОВЕКА”.

Увод у Декларацију истиче:

да признавање достојанства које припада свима члановима људске породице и њихових права, једнаких и неотуђивих, сачињава основ слободе, правде и мира у свету, да је битно заштити права човека правним режимом . . . , да се државе чланице обавезују да обезбеде опште и стварно поштовање основних права и слобода.

Затим следи проглас од 30 чланова, међу којима се може прочитати између осталог:

Члан 3.:

„Сваки човек има право на живот, на слободу и на безбедност своје личности.”

Члан 7.:

„Сви су људи једнаки пред законом и имају право, без икакве разлике, на једнаку законску заштиту. Сви они имају право на једнаку заштиту против сваке дискриминације која би наносила повреду овој Декларацији и против сваког изазивања у циљу такве дискриминације.”

Члан 9.:

„Нико не може бити самовољно ухапшен, држан у затвору ни прогнан.”

Члан 10.:

„Свако има право на то, под једнаким условима, да његову ствар саслуша правично и јавно независан и непристрасан суд, који ће одлучивати било о правима и обавезама односне особе, било о основаности кривичне тужбе подигнуте против ње.”

Члан 11.:

„1. Лице оптужено за кривично дело сматра се невиним све док се његова кривица не докаже законски на јавном суђењу приликом кога ће бити обезбеђене све гаранције потребне за његову одбрану.

2. Нико неће моћи бити осуђен за дела или пропусте који, у тренутку кад су били почињени, нису сачињавали кривично

дело према националном или међународном праву. Такође се неће изрицати казна тежа од оне која се примењивала у тренутку кад је почињено кривично дело.”

Члан 12.:

„Нико не може бити предмет самовољног мешања у његов приватни живот, у његову породицу, стан или преписку, као ни предмет напада на част и углед. Свако има право на законску заштиту против таквог мешања или напада.”

Од тада је протекло око 22 године. Кроз цело то време, дневна штампа непрекидно доказује да се стално наносе повреде основних правима која су темељ нашег друштва.

Проглашавати начела је добро. Бранити их је апсолутна потреба.

Ко може бранити на свету живот, слободу и безбедност свакога лица? Ко може заштити човека против сваке дискриминације? Ко може помоћи његове жалбе против свих судских форума? То је адвокат, који је примио мисију одбране. А та мисија може да се испуни само у оквиру потпуно независне правде, заштићене од сваког компромиса, чији је једини императив поштовање правних прописа.

Будући да се права која су, основ поштовања људске личности, стално доводе у питање, а да је адвокат њихов природни бранилац, ту и тамо се напада независност адвоката.

За жаљење је што држава, ширећи све више област своје администрације, понекад даје иницијативу за ограничење слободе адвоката, настојећи да бирократизује његову битну мисију. Не буде ли постојао бранилац основних права, ова ће нестати утолико лакше . . .

МЕЂУНАРОДНА УНИЈА АДВОКАТА, суочена са многоструким нападима управљеним против људске личности, свесна је тога да, како би се што више игнорисала основна права човека, иде се за тим да се окрњи независност адвоката. Због тога она издаје овај манифест.

МЕЂУНАРОДНА УНИЈА АДВОКАТА, сматрајући да се права човека, дефинисана Општом декларацијом о правима човека, једногласно усвојеном од стране Организације Уједињених Нација 10. децембра 1948, стално доводе у питање;

сматрајући да се одбрана тих светих права може обезбедити једино уз помоћ независних адвоката;

сматрајући да, како би се омела мисија адвоката, покушаји који се врше ту и тамо, у најразличитијим облицима, имају искључиво за циљ:

лишити адвоката независности,

и свести његову функцију на неку врсту државне друштвене службе у којој ће адвокат, државни службеник изгубити сваку самосталност,

- У П О З О Р А В А** Светско јавно мишљење на те покушаје,
- подсећа да нема Правде достојне тога имена без помоћи независних адвоката;
 - подсећа да је мисија адвоката, везаног професионалном тајном, да помаже и представља странку у њеним материјалним или моралним интересима, да је његова служба општа, у свима околностима у којима се ради о људској слободи и правима човека;
 - понавља да независност адвоката условљава његову не-застариву слободу и да је основна дужност народа да ову одржи у пуној мери;
 - изјављује да адвокатска канцеларија јесте и мора остати неповредива, и да реч адвоката пред судом треба да остане покривена имунитетом;
 - свечано проглашава:
 - да су адвокати независни од државе и од сваке хијерархије у држави;
 - да је стварање званичних социјалних служби правне помоћи у сваком облику, чији су припадници у стању економске зависности и административне подчињености, не-спојиво са одбраном права Човека.

Следствено томе, **МЕЂУНАРОДНА УНИЈА АДВОКАТА** позива Светско јавно мишљење да се брине за очување тих права и устаје унапред против сваког законског текста било које државе који не би био у складу са горе изложеним начелима.

Париз 29. нов. 1970. год.

Union Internationale des Avocats

XXIV КОНГРЕС МЕЂУНАРОДНЕ УНИЈЕ АДВОКАТА

Међународна унија адвоката одржаће 24. Конгрес у Паризу од 26—30. јула 1971. године.

Биро Међународне уније адвоката утврдио је теме Конгреса:

1) **УПРАЖЊАВАЊЕ АДВОКАТСКОГ ПОЗИВА У ИНОСТРАНСТВУ** (*Exercice de la profession d'avocat à l'étranger*).

Главни извештач: **ПЕТАР КИСЛЕР** (Peter KISLER) адвокат из Беча.

Проучаваће се под којим условима адвокат, држављанин друге државе, може заступати своје странке пред судовима других држава и под којим условима је адвокат овлашћен да даје правне савете и сачињава уговоре у држави чији није држављанин.

2) МЕЂУНАРОДНА ТРГОВАЧКА ПРОДАЈА (La vente commerciale internationale).

Главни извештач: ВАН ДЕР ФЕЛТЗ (Van der FELTZ) адвокат из Амстердама.

Предмет проучавања је примена Хашке конвенције од првог јула 1964. године и од 15. јуна 1955. године у појединим државама, као и питање преношења ризика.

3) ПРАВНИ И СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ О ВЕЛИКИМ СТАМБЕНИМ ЗАЈЕДНИЦАМА (Les aspects juridiques et sociaux des grands ensembles immobiliers).

Испитиваће се појава великих групација стамбених заједница, техничка и правна питања урбанизације, начин финансирања и начин управљања у великим стамбеним групацијама. Проучаваће се и социјални и политички проблеми које изазивају велике стамбене групације.

4. МЕЂУНАРОДНО ВАЗДУШНО ПИРАТСТВО (La Piraterie aérienne internationale).

Главни извештач: Р. НИ (R. Nys) адвокат — професор из Брисела.

Испитиваће се могућност међународне репресије за ваздушно пиратство.

5. ПРАВО И ТЕХНИКА (Droit et Technique)

Главни извештач: Т. БУКАРЕЛИ (T. BUCCIARELLI) адвокат из Рима.

Наставак дискусија са ранијих Конгреса (Бон, Беч, Лондон). Теме ће се претресати у комисијама и на пленарним састанцима.

Сем радног дела Конгреса обавиће се и избори органа МУА за идући двогодишњи период.

Конгрес ће бити отворен у великом амфитеатру новог Правног факултета (NOUVELLE FACULTÉ DE DROIT, 92 rue d'Assas, Paris 6e). Радни састанци ће се одржавати у „Дому Хемије” (MAISON DE LA CHIMIE, 28 bis rue Saint-Dominique).

Предвиђени су разни приједи, посете знаменитим установама и излети.

Котизација за учеснике конгреса износи 330 FF, а за чланове пратње 200 FF Пријава за учешће подноси се на формуларима које ће благовремено добити Комора. Заинтересовани адвокати за овај Конгрес могу се одмах пријавити Адвокатској комори, где ће добити подробица упутства.

Према правилима МУА свака чланица (национална организација адвоката) може на конгресу бити представљена делегацијом од 20 чланова. Уобичајено је да Савез адвокатских комора именује неколико делегата, док осталу квоту могу поупити саме Коморе већ према својим финансијским могућностима. Сем тога адвокати могу и сами (о своме трошку) да се пријаве путем својих комора, те тако евентуално ући у квоту делегације наше националне организације (Савеза адвокатских комора, као што је то и до сада био случај).

Обзиром на веома интересантне и значајне теме које ће се расправљати на Конгресу за овај Конгрес влада велико интересовање.

М. Ботић

Др ВАСА БОГДАНОВ

У Ковину је 13. III 1971. године умро др Васа Богданов пензионисани адвокат, у дубокој старости.

Др Васа Богданов рођен је 2. новембра 1881. године у Баваништу.

Гимназију је учио у Панчеву а право студирао и завршио у Коложвару. Адвокатски испит је положио 1910. године. Од 1. VIII 1910. године уписан је у именик адвоката Адвокатске коморе у Темишвару, са седиштем канцеларије у Белој Цркви. Од тога времена па до пензионисања 1958. године, са мањим прекидима у ратовима, др Васа Богданов води адвокатску канцеларију у Белој Цркви и Ковину.

За време првог светског рата др Васа Богданов је био интерниран у Темишвару, Араду и Лугошу, а за време другог светског рата под сталном присмотром окупаторских власти у Банату. Краће време после првог светског рата учествовао је и у политичком животу (самостални демократа) но убрзо се повлачи и посвећује се искључиво адвокатури.

Др Васа Богданов је био одличан цивилиста и уживао добар глас као правник и адвокат у јужном Банату.

Адвокатска комора у Новом Саду од свога оснивања (1921) имала је у др Васи Богданову узорног члана, а и после пензионисања др Васа Богданов је са живим интересовањем пратио рад Коморе.

Слава му!

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Тежак случај разбојништва. (ВСВ бр. Кж. 703/970).

I. ст суд прогласио је оптуженог кривим за кривично дело убиство из користољубља из чл. 135 ст. 2 т. 3 КЗ и два кривична дела убиства из користољубља у поку-

шају, па је оптуженог казнио смртном казном.

II редни оптужени је проглашен кривим за кривично дело тешки случај разбојништва из чл. 253 ст. 1 КЗ у вези са чл. 252 КЗ и осуђен на казну строга затвора у трајању од

8 година. Уложене су две жалбе против I. ст. пресуде. Жалба I. ред. оптуженог је одбијена док је жалба II ред. оптуженог делимично уважена, кривично дело квалификовано по чл. 253 ст. 1 КЗ у вези чл. 252 КЗ и казна смањена на 6 година строгог затвора а из разлога:

Ако се умишљај саизвршиоца са стојао у томе да саучествује са оптуженим у одузимању покретне ствари да би њеним присвајањем прибавио себи противправну имовинску корист, с тим да се ово одузимање има извршити силом на тај начин што би оптужени ударцем оневозможио односно онеспособио за отпор оштећену — таквом његовом радњом су остварени сви елементи кривичног дела из чл. 253 ст. 1 КЗ а не из чл. 253 ст. 2 КЗ.

Жалба на пресуду II ст. суда. (ВСВ бр. КЖ 1001/970).

Оптужени је уложио жалбу против решења Окружног суда којим је жалба одбачена као недозвољена. Жалба није основана и као таква је одбијена а из разлога:

Сходно чл. 361 ст. 1 т. 2 ЗКП против пресуде II ст. суда дозвољена је жалба Вишњем суду ако је II ст. суд на основу одржаног претреса утврдио чињенично стање друкчије него I ст. суд и на тако утврђеном чињеничном стању засновао своју пресуду, па је неприхватљиво становиште да је жалба на II. ст. пресуду допуштена увек када је чињенично стање измењено, без обзира што претрес није отворен.

На подношење меничне тужбе није легитимисан само онај ко је постао веровник на основу индосамента, него и онај ко је цесијом потраживања и менице постао власник менице. (ВСВ бр. Гж 1134/970).

I. ст. суд је одбио приговоре тужене уложене против меничног платног налога. Туженик је уложио жалбу која је као неоснована одбијена, а из разлога:

Цесијом потраживања и предајом менице цесионар постаје власник менице и као стварни овлашћеник може да поднесе меничну тужбу ма да нема формалну легитимацију на основу индосамента.

Другим речима, на подношење меничне тужбе није легитимисан само онај ко је постао веровник на основу индосамента, него и онај ко је цесијом потврђивања и предајом менице постао власник менице.

Дисциплински поступак против радника који је отишао на одслужење војног рока. (ВСВ бр. ГЗЗ 69/970).

I. ст. суд је одбио тужбени захтев радника да се врати на посао са кога је био удаљен због кривичног дела. На жалбу Окружни суд је исту уважио, I. ст. пресуду преиначио и одредио да се радник врати на своје радно место, обзиром да је сматрао да је по среди застарелост. Јавни тужилац АПВ ставио је захтев за заштиту законитости који је уважен, пресуда Окружног суда укинута и предмет враћен Окружном суду да донесе нову одлуку, а из разлога:

Против радника који је отишао на одслужење војног рока може се, када се врати са одслужења, покренути односно наставити поступак због повреде радне дужности коју је учинио пре одласка у ЈНА, под условом да није протекао законски рок од 6 месеци од дана учињене повреде, односно сазнања за исту и учиниоца не рачунајући време проведено на одслужењу војног рока, јер према одредабама чл. 134 ОЗРО све дужности и права радника мирују док је у ЈНА. Према томе, пошто је радник био после покретања поступка на одслужењу војног рока, то Окружни суд треба да цени и ову околност.

Издржавање пунолетне деце од стране родитеља. (ВСВ бр. ГЗЗ 74/970).

Пресудом Окружног суда одбијен је даљи захтев за плаћање издржавања детета-ћерке која је постала пунолетна. Тужиља-ћерка уложила је жалбу коју је Окружни суд као неосновану одбио. Против ове пресуде поднео је јавни тужилац САПВ захтев за заштиту законитости, који није уважен и одбијен а из разлога:

Обавеза тужиоца да доприноси издржавању тужене која му је ћерка по I. ст. пресуди престала је

услед наступелог пунолетства, а тужена се не налази на редовном школовању, а није ни неспособна за рад, па према томе отац није дужан више да доприноси за издржавање пунолетне ћерке која је за рад способна а није на даљем школовању.

За уговорну казну потребна је сагласност воља обеју уговорних страна. (Пресуда Врх. привредног суда Сл. број 1933/70-3).

Првостепени суд је одбио захтев туженог за урачунавање потраживања са наслова уговорне казне у тужбени захтев из разлога што је нашао да уговорна казна може бити уговорена било уговором о главној ствари, било посебним уговором, дакле двостраним правним актом, а у конкретном случају то није било. —

Поводом жалбе туженог другостепени суд је потврдио побијану првостепену пресуду. —

Из образложења:

„Уговорна казна, као и њена висина и начин обрачуна уговарају се по правилу приликом закључења уговора, или посебним уговором, — дакле двостраним правним актом. Међутим, ако би се уговорна казна накнадно уговарала, она мора постојати у истој форми као и уговор о главној ствари. У конкретном случају међусобни уговор странака је потврђен писменом — закључницом, па је споразум о уговорној казни морао бити потврђен писмено. Чињеница да је тужени пролонгирањем рокова за испоруку робе претрпео штету, губећи на тај начин пословне партнере, туженом је остала могућност да тражи да му тужилац накнади тако насталу штету, али не може тражити уговорну казну, која није изричито уговорена. Наиме, тужени је својим писмима пролонгирао рокове својом једностраном изјавом воље, за уговорну казну потребна сагласност воља обеју уговорних страна, а тужилац баш у погледу те уговорне казне није дао своју сагласност. Без сагласности и друге уговорне стране, оштећена страна може да тражи накнаду евентуално настале штете, а не и уговорну казну.“

Право на накнаду штете због пенала плаћењем иностраном добављачу у зависности је од околности да ли се ради о купопродаји или комисионом послу. (Пресуда Врховног привредног суда Сл. број 2195/70).

Тужилац је као увозник истакао захтев да му тужени плати одређени износ на име накнаде штете која је за тужиоца настала тиме што је тужилац на основу уговора са иностраним добављачем био обавезан да истом плати пенале због неблагоприятног отварања акредитива. —

Пређем захтеву првостепени суд је удовољио, а поводом жалбе туженог другостепени суд је ову пресуду укинуо и предмет вратио на поновно суђење ради допуне чињеничног стања. —

Из образложења:

„У целој овој ствари није разјашњен правни однос тужиоца са туженим, тј. да ли је тужилац био овде тужеников комисионар, или је био само продавац. У првом случају, тј. ако је тужилац био тужеников комисионар, за плаћење пенала тужилац би морао, да то своје плаћење пенала поменутој иностраној фирми докаже ваљаним обрачуном своме комитенту (туженом), а наиме, да докаже да је до пенала дошло кривицом тужиоца — и наравно у првом реду да докаже да је поменута инострана фирма од њега (тужиоца) пенале стварно и наплатила. У другом случају, тј. ако је тужилац увозио робу у своје име и за свој рачун, што значи, да је он, тужилац био само купац и то за свој рачун од поменуте иностране фирме и био само продавац односне робе туженом, тада тужилац из таквог односа нема никаквих права на накнаду штете по основу, макар и плаћених, пенала своме иностраном продавцу.“

Достављање се не мора вршити правној служби привредне организације већ лицу овлашћеном за примање достава. (Реш. Врх. привр. суда Сл. број 2615/70-3).

Првостепени суд је одбацио као неблагоприятну жалбу туженог на пресуду, јер је нашао да је иста

поднесена по протеку законског рока од 8 дана. —

У жалби је тужени истицао да се као дан пријема пресуде има узети дан када је пресуда предата правној служби јер се достава у смислу чл 127 став 1. Зпп врши предајом писмена заступнику или пуномоћнику странке. —

Другостепени суд је жалбу одбио, а решење потврдио. —

Из образложења:

„Према чл. 127. Зпп достављање се врши предајом судског писмена законском заступнику или пуномоћнику у случају ако странка има законског заступника или пуномоћника. Међутим, цитирана одредба се не може применити у конкретном случају с обзиром да пуномоћник туженог није био адвокат. У конкретном случају тужени је привредна организација и у погледу достављања судских писмена има се применити чл. 123. Зпп према коме се достављање привредним организацијама врши предајом писмена лицу овлашћеном за примање писмена или службенику који се затекне у канцеларији односно пословној просторији. Према томе, пресуда није морала бити уручена правној служби туженог, да би се сматрао да је достава уредна, већ је било довољно да се судско писмено преда лицу овлашћеном за примање писмена. Када се судско писмено упућује путем поште тада је овлашћено лице курир који подиже судска писмена из поштанског фаха. Стога се у конкретном случају има узети да је пресуда уручена када је овлашћено лице за пријем поштом подигао пошљку са поштанског фаха, или када је писмено предата у пријемној канцеларији туженог. —

С обзиром на изнети без утицаја је околност да ли тужена привредна организација ради суботом. Према чл. 129. Зпп достављање се врши радним даном или ако лице које је овлашћено за пријем пошљке судску пошљку прими и неког другог дана а не радног дана

само зато не може се сматрати да је достава неуредна.”

Трошкови који су изазвани тиме што је тужилац неосновано подигао тужбени захтев падају на терет тужиоца. (Реш. Врх. привр. суда Сл. број 2617/70-3).

Првостепени суд је странкама парничне трошкове одмерио сразмерно постигнутом успеху у спору, па је признате трошкове пребио. —

Тужилац је у жалби сматрао да туженом не припадају трошкови уопште. —

Другостепени суд је потврдио побијано решење о трошковима, а жалбу одбио. —

Из образложења:

„Према чл. 143 Зпп странка која у целости изгуби парницу дужна је противној страници накнадити трошкове. Ако странка делимично успе у парници суд може одлучити да једна странка другој накнади сразмеран део трошкова. У конкретном случају тужилац је само делимично успео у спору, па је стога првостепени суд правилно поступио када је сразмерно успеху у парници одмерио трошкове тужиоцу и туженом и затим извршио проброј трошкова. —

Тачно је да је према чл. 145 Зпп странка дужна да независно од исхода спора накнади противној страници трошкове које је проузроковала својом кривицом или случајем који се њој десио. Међутим, у конкретном случају не може се применити цитирана одредба јер нема кривице на страни туженог што су настали одређени трошкови. Тужилац је неосновано утужио износ од 114.341,50 дин. и тужени није дужан да доказује да је тужбени захтев неоснован, већ обратно тужилац је дужан да доказује основаност свог тужбеног захтева. Стога и трошкови који су изазвани тиме што је тужилац неосновано подигао тужбени захтев падају на терет тужиоца.”

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АК У САПВ

На седници Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду која је одржана 6. III 1971. године донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника, секретара и референата о раду Коморе.

2) Прихваћен је завршни рачун Адвокатске коморе у САПВ у Новом Саду за 1970. годину, који ће се посебно објавити.

3) Оријентационо утврђена је котизација за учеснике на Прослави у износу 150,— н. дин. а за пратиоце 100,— н. дин.

4) Решавано је о молбама за упис у именик адвоката.

5) Решењем бр. 74/71. уписан је у именик адвокатских приправника Мићић Душан са адвокатско приправничком вежбом код Петошевић др Луке адвоката у Старој Пазови са даном 6. март 1971. године.

6) Решењем бр. 103/71. уписан је у именик адвокатских приправника Мумин Александар са адвокатско приправничком вежбом код Милић Томислава адвоката у Новом Саду, са даном 6. III 1971. године.

7) Решењем бр. 87/71. брише се из именика адвоката Донић Никола адвокат у Белој Цркви са даном 28. II 1971. године због пензионисања. За преузимаатеља одређен је Васић Ромулус адвокат у Белој Цркви.

8) Решењем бр. 86/71. брише се из именика адвоката Прванов Миленко адвокат у Вршцу са даном 31. III 1971. године, због пензионисања. За преузимаатеља одређен је Бујић Богдан адвокат у Вршцу.

9) Решењем бр. 100/71. узима се на знање да је Лакићевић Милија адвокат у Србобрану са 1. мартом 1971. године преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Нови Сад.

10) Решењем бр. 89/71. Пердух Александар адвокат у Новом Саду разрешен је дужности привременог заменика Косте Хаши м. адвоката из Новог Сада са 1. III 1971. године, а за привременог заменика одређен је Кијац Милован адвокат у Новом Саду.

11) Решењем бр. 447/70. узет је на знање извештај Ерменц Владимира адвоката у Сомбору да је преузео адвокатску канцеларију Плавшић Миленка адвоката из Сомбора.

12) Решењем бр. 71/71. узет је на знање извештај да од 1. III 1971. године Бошњак Бұра и Ерменц Владимир адвокати из Сомбора воде заједничку адвокатску канцеларију.

13) Решењем бр. 105/71. брише се из именика адвокатских приправника Парошки Душан адвокатски приправник из Новог Сада са вежбом код Милић Томислава адвоката у Новом Саду са даном 15. II 1971. године, јер је засновао радни однос.

14) Решењем бр. 92/71. брише се из именика адвокатских приправника Вучинац Антун адвокатски приправник из Новог

Сада са вежбом код Плачков Борба адвоката у Новом Саду са даном 10. II 1971. године, јер је уписан у именик адвоката.

15) Решењем бр. 93/71. брише се из именика адвокатских приправника Сабатуш Стјепан адвокатски приправник из Новог Сада са вежбом код Јовановић Ненада адвоката у Новом Саду са даном 10. II 1971. године јер је уписан у именик адвоката.

16) Решењем бр. 94/71. брише се из именика адвокатских приправника Филиповић Иван адвокатски приправник из Суботице са вежбом код Филиповић Албе адвоката у Суботици са даном 18. XII 1970. године јер је уписан у именик адвоката.

17) Решењем бр. 97/71. брише се из именика адвокатских приправника Радовић Никола адвокатски приправник из Старе Пазове са вежбом код Петошевић др Луке адвоката у Старој Пазови са даном 11. IX 1970. године јер је уписан у именик адвоката.

18) Решењем бр. 64/71. брише се из именика адвоката са даном 28. II 1971. године Киш Лав, адвокат у Панчеву, због пензионисања. За преузиматеља одређен је др Бранислав Матић адвокат у Панчеву. Задржава чланство у Фонду посмртнине.

19) Решењем бр. 99/71. брише се из именика адвоката Перић Бранко адвокат у Новом Саду са 5. III 1971. године због пензионисања. За преузиматеља одређен је Караџић Радивој адвокат у Новом Саду. Задржава чланство у Фонду посмртнине.

20) Решењем бр. 70/71. оболелом адвокату Кромпић Станку из Новог Сада за привременог заменика одређен је Бељански Слободан адвокат у Новом Саду.

21) Решењем бр. 54/71. узето је на знање да је са 10. II 1971. године Шиплика Јанош адвокат у Купусини преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Бездан.

22) Решењем бр. 80/71. узима се на знање да је са 25. II 1971. године Зековић Димитрије адвокат у Бачу преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Оџаке.

23) Решењем бр. 66/71. брише се из именика адвоката са даном 12. II 1971. године Вучинац Антун адвокат из Новог Сада, јер је преселио седиште своје адвокатске канцеларије у Вуковар.

24) Решењем бр. 53/71. брише се из именика адвокатских приправника Бељански Лазар адвокатски приправник из Новог Сада са вежбом код Кромпић Станка адвоката у Новом Саду са даном 25. XII 1970. године, јер је засновао радни однос.

25) Решењем бр. 67/71. Николић Коста адвокатски приправник из Зрењанина са 1. II 1971. године прекинуо је адвокатско приправничку вежбу код Николић Миланке адвоката у Зрењанину и исту наставио код Николић Милоша адвоката у Зрењанину.

УПРАВНИ ОДБОР АК У САПВ

НОВОСАДСКИ АДВОКАТИ УПИСУЈУ ЗАЈАМ ЗА ИЗГРАДЊУ ПРУГЕ ББ

Општи талас одушевљења који је захватио становништво НР Србије за упис народног зајма за изградњу пруге Београд—Бар, није мимоишао ни адвокате у Новом Саду. Адвокати у Новом Саду уписали су до сада 287.500 н. д. народног зајма. Упис траје и даље, тако да ће адвокати из Новог Сада уписати зајам далеко изнад 300.000 н. динара. Овом покрету придружују се и адвокати широм Војводине.

СКУПШТИНА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ

На седници Управног одбора Адвокатске коморе у САПВ која је одржана дана 3. априла 1971. године у Новом Саду, одлучено је да се годишња редовна Скупштина Адвокатске коморе у СПАВ одржи 15. маја 1971. године у Сомбору.

Извештај Управног одбора о раду у 1970. години, позив на Скупштину и сва обавештења у вези са њом објавиће се у броју 5. за месец мај 1971. године „Гласника“.

ИЗ СЕКРЕТАРИЈАТА КОМОРЕ

Сва писма, дописе и поднеске за комору треба упућивати на адресу: Адвокатска комора у САПВ, 21000 — Нови Сад, Змај Јовина 20/1. А новчане пошиљке на текући рачун код СДК, Нови Сад број 657-8-419.

ИЗ КЊИГОВОДСТВА КОМОРЕ

Извештавају се адвокати да је 1. априла 1971. доспела уплата II. четвртине чларине за 1971. годину. Чланарина износи 210 н. д. укључујући и претплату на „ГЛАСНИК“, те б. 1% коморски допринос. Позивамо све адвокате да изврше уплату, на текући рачун 657-8-419 код СДК, Нови Сад. Они који нису још платили прву четвртину, или који имају старог дуга позивају се да изврше уплату свих тих дуговања.

Књиговодство Коморе.

ИСПРАВКЕ

У „Гласнику“ бр. 3 за 1971. у мом чланку, о појму опасне ствари испуштено је неколико редова, тако да се добија сасвим другачији смисао текста.

Наиме, на страни 12. испуштено је:

... да опстане у борби за тржиште. Питање је само: ко треба...

Молим Вас да извршите исправку тако што ћете штампати у целини:

„Тражити кривицу радне организације ако их не искључи из употребе нема правне логике, јер је то у ствари ризик у који привреда мора да уђе ако жели да опстане у борби за тржиште. Питање је само: ко треба да сноси штету од таквог ризика? Радник свакако не и зато је и установљена објективна одговорност.“

Унапред Вам захваљујем.

др Стојан Михајловић

„ГЛАСНИК“ излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комора у САПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20 / Уређује одбор: Милорад Ботић, гл. и одг. уредник. Коста Хаџи, уредник, Славко Мишић, Оливер Новаковић и Золтан Корхеџ чланови одбора / Одговорни уредник: Милорад Ботић, адвокат, Нови Сад, Нар. хероја 6 / Текући рачун: 657-8-419 / Годишња претплата 40 н. д. / Цена једног броја 5 н. д. / Штампана „Будућност“, Нови Сад, Шумадијска 12

